

SVEA HOVRÄTT
Miljööverdomstolen
Rotel 0612

DOM
2010-10-14
Stockholm

Mål nr
M 10316-09

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Östersunds tingsrätts, miljödomstolen, dom 2009-11-24 i mål nr M 888-09, se bilaga

KLAGANDE

1. Kammarkollegiet
Box 2218, 103 15 Stockholm
2. Jämtland/Härjedalens naturskyddsförbund
c/o Marie Andersson, Gräftågränd 22, 831 71 Östersund
3. Mittådalens Sameby
c/o Per-Jon Fjellgren, Mittådalen 297, 840 95 Funäsdalen
- Ombud: Jur. kand. Jenny Wiik Karlsson
Svenska Samernas Riksförbund
Magasingatan 7, 903 27 Umeå
4. Svenska Rovdjursföreningen
Regionansvariga i Jämtlands län
Vallbo 319, 830 10 Undersåker
5. Mait Dahlberg
Lugna Gatan 36, 802 75 Gävle
6. Hans-Erik Fahlström
Stengården, Norrekärrsvägen 29, 243 36 Höör
7. Christina Grusell,
Stengården, Norrekärrsvägen 29, 243 36 Höör
8. Henry Jonsson,
Grindsgården, Svartåsvallen 848, 842 91 Sveg
9. Tommy Jonsson,
Bagges Väg 3, 442 97 Kode
10. Christine Mattsson
Folkungagatan 8 B, 753 36 Uppsala
11. Sten-Olof Schärdin,
Vickervägen 12, 831 62 Östersund

Dok.Id 908054

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.hovratt@dom.se www.svea.se		

12. Pieter Van Tongeren,
Dalsvallen 111, 842 91 Sveg

Ombud för 5-12 : Advokaten Gustaf Kahm
Heilborns Advokatbyrå HB
Kyrkgatan 49, 831 34 Östersund

13. Peter Clausén,
Basvägen 25, 931 46 Skellefteå

14. Birger Martinsson
Lövstigen 4, 842 33 Sveg

15. Hans-Erik Norberg
Dravagan 7460, 842 91 Sveg

MOTPARTER

1. o2 Vindkompaniet AB, 556675-7497
Box 45, 380 62 Mörbylånga

Ombud: Advokaten Bo Hansson
Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB
Box 4291, 203 14 Malmö

2. Länsstyrelsen i Jämtlands län
831 86 Östersund

SAKEN

Beslut om tillstånd till att uppföra och driva en vindkraftanläggning på Glötesvålen,
Härjedalens kommun

MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Miljööverdomstolen avslår överklagandena och fastställer miljödomstolens dom.

YRKANDEN M.M. I MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Kammarkollegiet, Jämtland/Härjedalens naturskyddsförbund och Svenska Rovdjursföreningen har i första hand yrkat att Miljööverdomstolen undanröjer miljödomstolens dom och återförvisar målet till miljödomstolen för förnyad prövning, och i andra hand yrkat att Miljööverdomstolen, med ändring av miljödomstolens dom, avslår tillståndsansökan.

Mittådalens Sameby, Mait Dahlberg m.fl., Peter Clausén, Birger Martinsson och Hans-Erik Norberg har yrkat att Miljööverdomstolen, med ändring av miljödomstolens dom, avslår tillståndsansökan.

o2 Vindkompaniet AB (Bolaget) har bestritt ändring och återförvisning.

Länsstyrelsen i Jämtlands län har tillstyrkt bifall till överklagandena vad avser avslag av tillståndsansökan.

UTVECKLING AV TALAN I MILJÖÖVERDOMSTOLEN**Kammarkollegiet**

Det föreligger domvilla vilken består i att miljödomstolen, dels enligt 16 kap. 4 § miljöbalken inte har inhämtat kommunens tillstyrkande, dels inte företagit syn på det sätt som behövts eftersom syn inte hölls inom det område som tillståndsansökan omfattar. På grund av bristerna i synen har miljödomstolen överhuvudtaget inte haft möjlighet att bilda sig någon uppfattning om områdets värden och sammanhängande former, inte heller har miljödomstolen kunnat bedöma skyddsvärdet vad gäller påverkan på omgivande skyddsintressen eller Sånfjällets nationalpark. Båda dessa omständigheter utgör rättegångsfel vilka har påverkat utgången i målet och kan inte avhjälpas i Miljööverdomstolen varför miljödomstolens dom enligt instansordningsprincipen bör undanröjas och målet återförvisas för förnyad prövning.

Lokaliseringen av vindkraftsparken är olämplig med hänsyn till att de unika geovetenskapliga värdena kommer att förstöras. Sökanden har överhuvudtaget inte någon bevisning mot detta påstående. Miljödomstolen har felaktigt gjort bedömningen att de unika geologiska värden som finns på Glötesvålen även finns på andra platser. Miljödomstolen har överhuvudtaget inte kunnat ange vilka dessa andra platser är. Av kommunens översiktplan och den regionala planeringen framgår vidare att det finns andra platser för lokalisering av den sökta verksamheten.

Miljödomstolens avvägning enligt 3 kap. 10 § miljöbalken innebär att en kortsiktig exploatering för att uppfylla ett planeringsmål ska prioriteras före ett bevarande av bland annat områdets unika geovetenskapliga värden som inte kan återställas samt riskerna för övriga skador på naturvårdens- och friluftslivets intressen. Vid en sammantagen bedömning av förekommande intrång och skador på de riksintressanta geologiska värdena, naturvårdens- och friluftslivets intressen får detta en övervägande tyngd jämfört med den kortsiktiga exploatering som ansökan innebär. Denna avvägning kan inte leda till annat än att ansökan avslås.

Jämtland/Härjedalens naturskyddsförbund

Ett centralt tema i miljödomstolens argumentation är att Glötesvålen är utpekad som ett tänkbart område för en större vindpark i Härjedalens översiktsplan. Den helt missvisande vindkartering som låg till grund för vindkraftstillägget till översiktsplanen visade att det i princip endast var i fjäll- och förfjällsregionen som vindhastigheterna var tillräckligt höga för att större vindkraftsetableringar skulle kunna vara lönsamma. Fjällvärlden ansågs inte vara aktuell på grund av sina bevarandevärden och starka turistintressen. Den nya vindkartering som har gjorts visar att det finns gott om platser i östra Härjedalen med goda förutsättningar för vindkraft. Det är därför tveksamt om kommunen hade pekat ut Glötesvålen som en tänkbar plats idag.

Glötesvålen är ett mycket viktigt område för kungsörn och den dokumenterat starka örnstammen som rör sig i området riskerar att påtagligt skadas av vindkraftsutbyggnaden. Området kan antas hysa en källpopulation av nationell betydelse varifrån kungsörnar sprider sig till andra delar av landet. Dessutom är syftet med Sånfjällets Natura 2000-område att i ett europeiskt perspektiv ge kungsörnen ett skydd och kungsörnarna i området ingår i samma population.

Den prövning som miljödomstolen har gjort av exploateringsföretagets inverkan på landskapsbilden enligt 3 kap. 2 § miljöbalken bör göras med tydligare utgångspunkt från Sånfjällets nationalpark. Från Sånfjällets södra sida blickar man idag ut över ett opåverkat naturlandskap med den vida skogsklädda Rånddalen i förgrunden och det böljande lågfjällslandskapet i bakgrunden som bildar horisonten. Mitt i denna vy ligger Glötesvålen och även om de planerade vindkraftverken kommer att vara relativt små på 10-15 kilometers avstånd så kommer dessa att dra blickarna till sig.

Glötesvålens unika geologiska värden som speglar inlandsisens många geomorfologiska processer bör också skyddas från exploateringen. Att för kortsiktig exploatering åsamka detta uråldriga landskap irreversibla skador kräver att en otvetydig och mycket större miljönytta kan åstadkommas än vad som är fallet med den rena vindkraftsel som projektet kan producera.

Sammanfattningsvis finns det flera enskilda aspekter knutna till områdets höga naturvärden som var för sig och framförallt tillsammans talar för att en vindkraftsetablering på Glötesvålen inte ska vara tillåtlig. Motsvarande el kan produceras på andra ställen inom kommunen.

Svenska Rovdjursföreningen

Det föreligger domvilla eftersom miljödomstolen inte har inhämtat kommunens tillstyrkande enligt 16 kap. 4 § miljöbalken. Miljödomstolen företog inte heller nödvändig syn inom det område som omfattas av tillståndsansökan. Miljödomstolen kan inte göra bedömningen att vildmarksturismen inte kommer att påverkas i någon större omfattning utan att ha vandrat leden Nyvallen-Dalsvallen på Sånfjället eftersom etableringen av vindkraftsparken påverkar all turism i länets enda nationalpark. Båda dessa omständigheter utgör rättegångsfel, vilka har påverkat utgången i målet och kan inte avhjälpas i Miljööverdomstolen. Miljödomstolens dom bör därför enligt instansordningsprincipen undanröjas och målet återförvisas för förnyad prövning.

Tillsammans borde riksintressena för rennäringsen, landskapsbilden, friluftslivet och även bevarandet av kungsörnen väga tyngre än riksintresset för energiproduktion. Det nationella miljömålet ”storslagen fjällmiljö” och den Europeiska Landskapskonventionen bör också beaktas tillsammans med riksintressena. Sammantaget gör detta att tillståndsansökan bör avslås.

Mittådalens Sameby

Den konsekvensanalys som har gjorts är så bristfällig när det gäller rennäringsen behov att den inte kan ligga till grund för prövningen. Härjedalens kommun fastställde den 20 september 2004 en ny översiktsplan vilken har legat till grund för prövningen i det aktuella ärendet. I den nya översiktsplanen har inte rennäringsens intressen beaktats. Regeringsrätten har i ett beslut den 23 november 2009 funnit att kommunens beslut om antagande av översiktsplanen inte har vunnit laga kraft eftersom beslutet inte anslagits under hela klagotiden. Samebyns klagotid hade således inte löpt ut vilket nu innebär att det är översiktsplanen från 1991 som gäller. Detta påverkar bedömningen i det aktuella målet. Samebyns och rennäringsens intressen har inte beaktats i tillräcklig omfattning av miljödomstolen. Miljödomstolen har underskattat påverkan från vindkraftsetableringen genom att ställa bearbetad yta mark mot hela etableringsområdet. Det är tydligt klarlagt att det är helheten av störningarna från ett industriprojekt som stör renarna. Det är således inte riktigt att väga in att endast tre procent av marken påverkas. Viss skogsavverkning har förekommit i området och ytterligare exploaterande verksamheter kan i och med detta inte accepteras eftersom naturen inte kan bära för många typer av nyttjade naturresurser. Mittådalens sameby bedriver verksamhet som är mycket känslig för störningar och byns behov utgör hinder för att tillåta en vindkraftpark i området. Det finns även andra känsliga intressen i området som på ett påtagligt sätt kommer att påverkas av en eventuell vindkraftsetablering. Den svenska staten har en skyldighet enligt internationell rätt att skydda den samiska kulturen inklusive rennäringsen. I tillståndsprövningen ska därför samebyns totala situation beaktas. Sammantaget utgör samebyns och övriga motstående intressen hinder för en etablering av vindkraftsparken.

Mait Dahlberg m.fl.

De har valt sitt boende på grund av det i området opåverkade landskapet. 30 vindkraftverk kommer att få en monumental framtoning uppe på Glötesvålen kalfjäll. Vidare är Härjedalen ett landskap utan hårda vindar och därför inte bästa lokaliseringen för vindkraft. En generell lämplighetsprövning med hänsyn till verkningsgrad och lokalisering ska göras. Med stöd av docent Bertil Perssons redovisningar är vindkraftsanläggningar i Norrlands inland och kanske särskilt Härjedalen och norra Dalarna ineffektiva vindkraftskällor. Det vore istället väsentligt bättre att producera dubbelt eller tredubbelt så mycket energi från motsvarande vindkraftverk i kustnära områden. Dessutom är kustnära vindkraftverk närmare konsumenterna varför energiförlusten i det närmaste blir försumbar jämfört med en lokalisering i inlandet.

Peter Clausén och Birger Martinsson

En etablering av vindkraftverken på Glötesvålen skulle innebära ett stort avsteg från de principer som är fastslagna i 3 kap. 1-2 §§ miljöbalken. Glötesvålen är opåverkad av ingrepp och en etablering av en industrianläggning enligt ansökan skulle, förutom att det orörda försvinner, få stora negativa konsekvenser för både djurliv och landskapsbild eftersom det är betydligt mer än två procent av vålens yta som kommer att påverkas av den tänkta etableringen. Att samspelet mellan djur och natur fungerar bevisas av att stammen av vilda djur ökar och att det finns en livskraftig koloni av kungsörn i området. 30 vindkraftverk på Glötesvålen skulle innebära ett främmande och störande inslag i det övrigt så storslagna landskapet. Glötesvålen påverkas inte av det angränsande skogsbruket i kommunen. Tillståndet för bedrivande av vindkraft gäller i 30 år och avser ett område som är 55 000 år gammalt och hittills fritt från mänsklig påverkan. Verksamheten skulle tillfoga området irreparabla skador. Etableringen skulle, förutom påverkan på djur och natur, även innebära att ca 29 000 ton betong och ett stort antal armeringsjärn skulle införas i miljön. Mot bakgrund av den låga avsättningen för återställning av området föreligger det stor risk för att projektören inte kommer att återställa området utan lämna kvar denna betong och dessa armeringsjärn i naturen. Detta kan inte anses vara avsikten med 1 kap. 1 § miljöbalken. Riksintresset för energiproduktion har fått en för stor betydelse när det finns alternativa lokaliseringar. Härjedalen är redan nu en kommun som är självförsörjande på energi varför all nyproduktion skulle komma att exploateras med stora energiförluster som följd.

Bolaget

Glötesvålen är en väldokumenterad vindrik plats som också utpekats som riksintresse för vindbruk av Energimyndigheten. Härjedalens kommunfullmäktige har också vid två tillfällen beslutat om platsens lämplighet för vindbruk. Dels när översiktsplanen antogs 2004 och dels i samband med att Bolagets bygglovsansökan bifölls 2007. I samband med antagandet av översiktsplanen genomfördes även en landskapsanalys som visar att landskapet och Sånfjällets nationalpark inte blir dominerat av vindkraftanläggningen. Synbarhetsanalysen visar att vindkraftsanläggningen inte kommer att synas från särskilt många punkter från de vandringsleder som finns i och runt nationalparken. Miljömålet storslagen fjällmiljö är således inte på något sätt hotat genom en etablering av en vindkraftspark på Glötesvålen.

När det gäller de geologiska värdena kommer dessa att påverkas till viss del, men som Bolaget redovisat så finns likartad geologi inom nationalparken Sånfjället vilken också besitter starkt skydd från ingrepp. En etablering av vindkraft kommer dessutom att göra platsen tillgänglig för fler att ta del av de naturvärden platsen besitter.

Bolaget har gjort en inventering av mossor och lavar i området. Studier av nuvarande nyttjande för rennäringen har också genomförts. Det som framkommit är att själva Glötesvålen inte är frekvent använt för renskötsel utan det är huvudsakligen slutningarna och neröver mot dalgångarna som används. Gjorda studier visar att renförekomst inom det tänkta etableringsområdet är mycket ringa.

Artskyddsförordningen är inte tillämplig eftersom vare sig kungsörn eller björn hotas av den planerade vindkraftsparken. Beträffande kungsörnen hänvisas till den studie som utförts i området under tre och ett halvt år. Vad gäller björn är denna art en väl utbredd population i landskapet och i stor omfattning lokaliserad norr om etableringsområdet. Några björnobservationer har inte gjorts på Glötesvålen vilket kan hänga samman med att det inte finns någon lämplig föda där. Erfarenheter från bland annat Rodovålen vindkraftanläggning visar att björn kan gå i ide bara 150 m från vindkraftsverken.

Länsstyrelsen har hänvisat till sitt yttrande i miljödomstolen.

REMISSYTTRANDEN I MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Naturvårdsverket

Generellt bör vindkraftsutbyggnad stimuleras men det är viktigt att hänsyn tas till naturvärden vid planering och projektering. Vid en olämplig placering kan stora naturvärden gå förlorade. Vägar och annan infrastruktur runt verken är ofta faktorer som ger störst negativ påverkan på naturmiljön och biologisk mångfald. I det aktuella fallet har miljödomstolen gjort en felaktig bedömning vid val av plats och avvägningar mot andra intressen. Vindkraftsutbyggnaden skulle innebära en påtaglig skada på områdets naturvärden på ett sätt som inte är förenligt med 4 kap. 1 och 2 §§ miljöbalken varför tillstånd bör nekas. Naturvårdsverket står bakom vad SGU har anfört i sina yttranden beträffande de stora geologiska värden som Glötesvålen har. Dessa värden är av riksintresse och det är Naturvårdsverket som är ansvarigt för att peka ut områden av riksintresse för naturvård, vilket innefattar geologiska aspekter. En utbyggnad av vindkraft skulle innebära en påtaglig skada på naturvärdena och bör således inte tillåtas enligt 3 kap. 6 § miljöbalken. Varken av redovisat underlagsmaterial eller tillgänglig vindkartering framgår att Glötesvålen har några specifikt goda vindförhållanden. Med hänsyn till detta och till att Glötesvålen hyser nationella geologiska värden och ska skyddas mot exploateringar kan den planerade vindkraftsparken inte tillåtas enligt 2 kap. 6 §, 3 kap. och 4 kap. miljöbalken.

Om ansökan inte avslås av de skäl som nämnts anser Naturvårdsverket att det måste göras en tydlig bedömning av etableringen utifrån kraven i artskyddsförordningen eftersom det inte framgår hur artskyddsbestämmelserna tillämpats i prövningen i underinstanserna. Såvitt framgår av underlaget är det aktuella området viktigt för kungsörnen som kan komma att störas av vindkraftsetableringen. Områdets häckande kungsörnar kommer troligtvis att påverkas mycket negativt. En etablering kommer även att vara negativ för björnen i området på grund av den ökade närvaron av människor och maskiner under byggnadstiden och därefter under drifttiden genom underhåll och service. Även andra skyddsvärda däggdjursarter i området kan komma att påverkas negativt vilket bör utredas och redovisas närmare av Bolaget.

SGU

Det är avgörande att förstå skillnaden mellan geologiska företeelser och geologiska värden. De geologiska förhållandena på Glötesvålen och Sånfjället skiljer sig åt. Eftersom de geologiska företeelserna är olika utbildade och bevarade kompletterar

vålarne i området varandra. De utgör tillsammans ett mycket viktigt referensområde för förståelsen av klimatet och de processer som verkade under den förra isfria perioden, under den senaste istiden och under tiden därefter fram till idag. Vålarne är idag orörda och det är denna kombination som gör området så unikt och av stort nationellt vetenskapligt värde. Glötesvålen är speciell i detta sammanhang genom att de företeelser som återspeglar klimatet och de geologiska processer som verkade under den förra isfria perioden är så välutbildade och välbevarade samt att sambandet mellan de olika processerna är så tydliga. Varsamhet vid en etablering kan inte på något sätt kompensera eller motsvara de förluster av geologiska värden det skulle innebära. Orördheten är en av värdegrunderna för att bevara Glötesvålen som referensområde för framtida forskning. Kvartsitberggrundens ljusa färg och benägenhet för frostsprängning i kombination med att de markant sticker upp ur omgivande skogslandskap gör Glötesvålen och angränsande lågfjäll till mycket karaktäristiska och iögonfallande inslag i landskapsbilden. Glötesvålen utmärker sig speciellt genom sin utpräglade plåtåform vilken är mycket ovanlig i Sverige. Det är därför inom miljömålet ”storslagen fjällmiljö” av vikt att denna del av det svenska fjälllandskapets mångfald både uppmärksammas och säkerställs. Geologiskt sett uppfyller området kriterierna för att utses som riksintresse för naturvården enligt 3 kap. 6 § 2 st miljöbalken.

Energimyndigheten

Kommunal översiktsplanering är en viktig grund för god lokalisering av vindbruk. Vid den individuella prövningen är det dock förutsättningarna på den aktuella platsen som ska bedömas. Grundläggande för lokaliseringen ska vara vindresursen då vindbruk av flera skäl ska placeras där det blåser tillräckligt bra. Att allmänt hävda att vindkraftverk kan placeras på ”någon annan plats” är därför inte trovärdigt. På den aktuella platsen Glötesvålen är den genomsnittliga medelvinden mycket god. Energimyndigheten anser, i likhet med miljödomstolen, att de konkurrerande intressena inte är av sådan styrka att de utgör hinder för den sökta etableringen. Vindbruk stöder de flesta miljömålen och dessutom ska strävan vara att olika intressen ska kunna samverka. Ett ytterligare skäl till att det är viktigt att den aktuella anläggningen kommer till stånd är att det är en så kallad ”pilotanläggning”. Det betyder att anläggningen, när den är byggd, är en forskningsanläggning för studier kring ”vindkraft i kallt klimat”, mer specifikt forskning kring isbildning och avisning av rotorblad. Energimyndigheten anser mot bakgrund härav att överklagandena ska avslås och miljödomstolens dom fastställas.

MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Kommunens tillstyrkande

Härjedalens kommun har i underinstanserna inte framfört någon erinran mot tillståndsansökan. Efter föreläggande i Miljööverdomstolen har Kommunstyrelsen i Härjedalens kommun genom yttrande jämlikt 16 kap. 4 § miljöbalken tillstyrkt vindkraftsetablering på Glötesvålen i enlighet med tidigare beslut. Något skäl att undanröja miljödomstolens dom och återförvisa målet på den av Kammarkollegiet m.fl. i detta avseende anförda grunden föreligger således ej.

Utformningen av synen

Miljööverdomstolen har genom beslut den 19 augusti 2010 avslagit det av bl.a. Kammarkollegiet framställda yrkandet att Miljööverdomstolen skulle företa syn upp på Glötesvålen. Genom detta beslut får Miljööverdomstolen även anses ha tagit ställning i frågan om miljödomstolens handläggning av målet varit bristfällig till följd av den syn som företogs i underinstansen. Miljööverdomstolen anser således att det inte heller på denna grund föreligger skäl att undanröja miljödomstolens dom och återförvisa målet till miljödomstolen.

Tillåtlighet

Miljööverdomstolen instämmer i miljödomstolens bedömning att miljökonsekvensbeskrivningen med de alternativredovisningar och studier om bl.a. rennärningen, som lagts fram av Bolaget, uppfyller kraven i miljöbalken. Miljökonsekvensbeskrivningen bör således godkännas och kan därmed tillsammans med övrigt underlag som givits in i målet läggas till grund för prövningen.

Området för den planerade vindkraftsetableringen omfattas av skydd enligt 3 kap. miljöbalken genom att området är utpekats som riksintresse både för rennärningen enligt 3 kap. 5 § miljöbalken och för energiproduktion enligt 3 kap. 8 § miljöbalken. Att ett område utpekats som riksintresse innebär att området bör skyddas från sådana förändringar som skulle förhindra ett utnyttjande för detta ändamål. Utpekandet som riksintresse kan utgöra underlag vid den bedömning som ska göras enligt 3 kap. 1 § miljöbalken om vilken markanvändning som på lång sikt är den lämpligaste från allmän synpunkt.

Vad gäller riksintresse för vindkraft kan inledningsvis konstateras att vindkraft är en förnybar och ren energikälla. Därmed kan vindkraften bidra till miljöbalkens mål om hållbar utveckling (1 kap. 1 § miljöbalken). Främjandet av produktion av förnyelsebara energikällor är vidare viktigt för att nå de krav som ställs på Sverige med anledning av EU:s klimatåtagande och de nationella planeringsmålen för vindkraft som antagits av Sveriges riksdag (se bl.a. Prop. 2001/02:143, 2005/06:143 och 2008/09:163). Frågan om markanvändning för vindkraftsetablering i området är bedömd i kommunens översiktsplan, som trots att den inte har vunnit laga kraft, är ett dokument som tillämpas i den kommunala planeringen. Enligt översiktsplanen är området lämpligt för vindkraftsetablering. Med detta i åtanke och då erforderlig hänsyn till områdets skyddsvärda intressen enligt Miljööverdomstolen kan tas genom de i tillståndsbeslutet föreskrivna villkoren anses behovet av förnybar energi gå att förena med behovet av att hålla området tillgängligt för det rörliga friluftslivet och vildmarksturism.

Vad gäller riksintresse för rennärningen anser Miljööverdomstolen att utredningen i målet inte visar annat än att den planerade etableringen endast kan komma att inskränka renbetet på Glötesvålen på ett begränsat sätt. Vid en avvägning enligt 3 kap. 10 § miljöbalken anser Miljööverdomstolen således att företräde, mot bakgrund av riksdagens utbyggnadsmål, bör ges till vindkraftens intressen som på bästa sätt anses främja den långsiktiga hushållningen med marken i området och innebär en från allmän synpunkt god hushållning enligt 3 kap. 1 § miljöbalken.

Området där etableringen planeras är i dag opåverkat av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön och ska enligt 3 kap. 2 § miljöbalken så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan påverka områdets karaktär. Vindkraftverken med sin placering uppe på Glötesvålen kommer att förändra landskapsbilden. Vid en avvägning mellan de intressen som finns för att bygga ut vindkraften som energikälla och den skada som etableringen kan medföra på landskapsbilden anser Miljööverdomstolen dock inte att områdets karaktär förändras på ett sådant påtagligt sätt att tillstånd inte kan medges på denna grund.

En huvudfråga i målet är dock i vilken mån den ansökta verksamheten riskerar att skada de höga naturvärden som Glötesvålen hyser i form av geologiska formationer och geologiska företeelser. Dessa geologiska värden gör platsen unik i nationellt hänseende både sedd för sig och i sitt sammanhang med omgivande fjäll. Det är således viktigt att bevara dessa värden för den framtida geovetenskapliga forskningen. De höga naturvärdena har emellertid inte lett till att området pekats ut som riksintresse för naturvård enligt 3 kap. 6 § miljöbalken och inte heller i övrigt erhållit något formellt skydd i form av ett naturreservat eller dylikt enligt miljöbalken. Genom de försiktighetsåtgärder som har föreskrivits och då etableringen med vindkraftverk och tillhörande fundament och vägar endast tar i anspråk ca 3 procent av vålens yta anser Miljööverdomstolen att intresset av att bevara Glötesvålens geovetenskapliga värden går att förena med intresset av att utvinna energi - i ett område med mycket goda vindförhållanden - på sätt som bäst motsvarar en god hushållning och främjar en hållbar utveckling.

Miljööverdomstolen, som utöver vad som särskilt kommenterats ovan, instämmer i de bedömningar miljödomstolens majoritet gjort angående tillåtligheten av de ansökta vindkraftverken, avslår överklagandena och fastställer miljödomstolens dom.

Miljööverdomstolens avgörande får enligt 23 kap. 8 § miljöbalken inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Per-Anders Broqvist, hovrättsrådet Henrik Runeson, miljörådet Bengt Jonsson och tf. hovrättsassessorn Therese Sandin, referent. Enhälligt.

Föredragande har varit Karin Hultman.

ÖSTERSUNDS TINGSRÄTT
Miljödomstolen

DOM
2009-11-24
meddelad i
Östersund

Mål nr M 888-09

KLAGANDE

1. Peter Clausén
Basvägen 25
931 46 Skellefteå

2. Mait Dahlberg
Lugna Gatan 36
802 75 Gävle

3. H-E Fahlström
Stengården
Norrekärsvägen 29
243 36 Höör

4. CRISTINA Birgitta Grusell, 440618-0242
Stengården
Norrekärsvägen 29
243 36 Höör

5. John Olof HENRY Jonsson, 590208-8235
Grindgården
Svartåsvallen 848
842 91 Sveg

6. Kjell Birger TOMMY Jonsson, 630419-8275
Bagges Väg 3
442 97 Kode

7. Jämtland/Härjedalens naturskyddsförbund
c/o Jan Östlund
Konstapelgränd 29
831 38 Östersund

8. Kammarkollegiet
Box 2218
103 15 Stockholm

9. Birger Martinsson
Lövstigen 4
842 33 Sveg

Dok.Id 93297

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 708 831 28 Östersund	Storgatan 6	063-15 06 00 E-post: miljodomstolen.ostersund@dom.se	063-15 06 88	måndag – fredag 09:00-12:00 13:00-15:00

10. Christine Mattsson
Folkungagatan 8 B
753 36 Uppsala

11. Mittådalens Sameby
c/o Per-Jon Fjellgren
Mittådalen 297
840 95 Funäsdalen

Ombud: Jur.kand. Malin Brännström
c/o Svenska Samernas Riksförbund
Magasingatan 7
903 27 Umeå

12. Hans-Erik Norberg
Dravagen 7460
842 91 Sveg

13. Rolf Olofsson
Svartåsvallen 809
Sandbäcks backen
842 91 Sveg

14. Rune Olofsson
Glöte Pelles 214
842 91 Sveg

15. Siv Olofsson
Glöte Pelles 214
842 91 Sveg

16. Sten-Olof Schärdin
Vickervägen 12
831 62 Östersund

17. Anette Strandh
Glöte 248
842 91 Sveg

18. Svenska Rovdjursföreningen, 883202-3264
Regionansvariga i Jämtlands län
Vallbo 319
830 10 Undersåker

19. PIETER Jan Hendrik Van Tongeren, 780504-1139
Medborgare i Nederländerna
Dalsvallen 111
842 91 Sveg

20. Bo Wallin
Glöte 248
842 91 Sveg

MOTPART

1. Länsstyrelsen i Jämtlands län
831 86 Östersund

2. o2 Vindkompaniet AB, 556675-7497
Box 45
380 62 Mörbylånga

Ombud: Jan Olof Dahlin
o2 Vindkompaniet AB
Öneslingan 11
832 51 Frösön

ÖVERKLAGAT BESLUT

Miljöprövningsdelegationens vid Länsstyrelsen i Jämtlands län beslut 2009-02-20 i ärende nr 551-13270-06, se bilaga 1

SAKEN

Beslut om tillstånd till att uppföra och driva en vindkraftanläggning på Glötesvålen, Härjedalens kommun

---

DOMSLUT

Miljödomstolen avslår överklagandena.

YRKANDEN M.M.

Klagandena har yrkat att miljöprövningsdelegationens tillståndsbeslut upphävs.

Bolaget har bestritt ändring.

Länsstyrelsen har yrkat att miljöprövningsdelegationens tillståndsbeslut upphävs.

Till stöd för talan har klagandena och länsstyrelsen sammanfattningsvis anfört – utöver vad som framgår av det överklagade beslutet – följande.

Kammarkollegiet har vidhållit att Bolaget inte visat att den valda platsen är lämplig i enlighet med 2 kap.6 § jfr med 4 kap.1-2 §§ och 3 kap.2 och 6 § miljöbalken (MB) utifrån dess påverkan på naturmiljön. Som framgår av SGU:s utredning utgör området ett viktigt referensområde. Vålarna är dessutom hittills orörda och det är den sammanhängande orördheten som gör dem unika. Det kommer inte att vara möjligt att återställa området efter det att vindkraftsverksamheten upphört.

Mittådalen's sameby: Miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller inte kraven enligt MB eftersom konsekvenserna för rennäringen inte utretts tillfredsställande. Bolaget har inte visat att anläggningen inte kommer att påtagligt försvåra rennäringens bedrivande. De utredningar bolaget hänvisar till avser rennäring i skogslandskap. Samebyn bestrider inte att det ibland går att förena renskötsel och vindkraftverk, men i just detta fall är det inte möjligt. Miljöprövningsdelegationen har byggt sitt beslut på ett antagande som inte har stöd i de faktiska förhållandena. Vålen är väldigt betydelsefull ur renskötselsynpunkt eftersom samebyn har en flyttled över området och att vålarna används som reservbete. Ibland blir betet låst i dalgången och då måste Glötesvålen, som är bäst av dess vålar, användas som reservbete. Det är just detta reservbete som gjort att samebyn inte behövt nöutfodra sina renar. Vålen kan härbärgera 1 500-2 000 djur och vissa år kan de behöva stanna så länge som två månader däruppe.

Jämtlands/Härjedalens Naturskyddsförbund: Kungsörnen är en sällsynt och missgynnad art som enligt EU:s fågeldirektiv (se rådets direktiv 79/409/EEG) ska

ges erforderligt skydd. De finns flera rapporter som entydigt talar om att rovfåglar är särskilt sårbara på grund av vindkraften såväl under anläggningsskedet som efter idrifttagning. Vindkraftsparken på Smöla utanför Trondheim, Norge, där hela 26 havsörnar blev ihjälslagna på ett år visar på dessa risker. Antagandet om att kungsörnar bara flyger längs vålens kanter stämmer ej. Det finns även anledning anta att den sterila mark som tillkommer genom anläggandet av vindkraftsparken även kommer att leda till habitatsförluster för kungsörnen.

Sten-Olof Scherdin m fl har hänvisat till den skiljaktiga mening som avgivits i anslutning till miljöprövningsdelegationens beslut samt påtalat bl a att miljökonsekvensbeskrivningen är bristfällig eftersom det saknas sådan alternativredovisning som anges i 6 kap.7 § MB. Bolaget har begränsat redovisningen till några näraliggande vålar, som därefter raskt sorterats bort av ekonomiska skäl, när man bort redovisa alternativa platser såväl i kommunen som i regioner och i övriga landet. Den nu valda lokaliseringen avser särskilt känsligt område vilket medför att höga krav som måste ställas på alternativredovisningen. En exploatering av Glötesvålen skulle strida mot det nationella, tillika regionala miljö kvalitetsmålet ”Storslagen fjällmiljö”. Landskapsbilden påverkas negativt bl a för den bebyggelse som finns söder om vålen. Anläggningens dominans i landskapet kommer att bli total. Under dygnets mörka timmar kommer horisonten att brytas av spröt med rörlig överdel. Vålen kommer då att framstå som en nöjespark. Exploateringen innebär bl a ca 18 km nya vägar kommer att anläggas till största delen på det kala orörda fjället

Pieter van Tongeren har framhållit att det i området runt Sånfjället, Glötesvålen och Råndalen finns rikligt med vilda djur, bl a björn. Området är därför mycket lämpligt för s.k. vildmarksturism genom att det är förhållandevis lättillgängligt. En vindkraftspark skulle helt förstöra förutsättningarna för sådan verksamhet.

Länsstyrelsen: Även om den planerade verksamheten inte strider mot gällande detaljplan eller områdesbestämmelser finns det brister i kommunens översiktsplan då man utelämnat riksintresset för rennäringen i planarbetet. De alternativa lokaliseringarna är inte realistiska eftersom de ligger i den föreslagna platsens omedelbara närhet och omfattas av samma geologiska fenomen som Glötesvålen. En vind-

kraftsetablering nära Sånfjället skulle påtagligt skada landskapsbilden och vildmarksupplevelsen från nationalparken och området i dess närhet. SGU:s utredning visar att det inte är möjligt att återställa vålarna efter det att vindkrafts-verken borttagits. Den planerade anläggningen saknar närhet till viktig infrastruktur för distribution av energi. Sveriges riksdag har bestämt att vindkraften ska byggas ut och att utbyggnaden är ett angeläget allmänt intresse, men Energimyndighetens utbyggnadsmål för Jämtlands län kan med god marginal uppnås utan denna etablering. Under senare år har det visat sig att vindkraftetableringar även kan bli lönsamma på de skogsklädda höjderna i länet.

Bolaget har till stöd för sitt bestridande anfört i huvudsak: Miljökonsekvensbeskrivningen är inte bristfällig. Den sökta lokaliseringen är den lämpligaste för anläggning av denna storlek. Den geologi som Kammarkollegiet pekar på finns även i närliggande höjder. Anläggande av vindkraftsparken innebär snarare att allmänhetens möjlighet att ta del av områdets geologiska värden ökar genom att det blir lättare att ta sig till vålen. Bolaget har tagit hänsyn till rennäringen genom bl.a. besök på Glötesvålen tillsammans med samebyn och länsstyrelsen för lokalisering av vindkraftverken på ett sätt som minskar påverkan för rennäringen. Samebyn nyttjar vålen under en begränsad period. Renstudier, bl.a. från Offerdal, visar att det inte innebär något hinder för renarna att uppehålla sig i närheten av en vindkraftspark. Det stämmer att kungsörnarna *kan* röra sig över vålen, men studierna visar att de i huvudsak rör sig längs vålens kanter. Jämförelsen med vindkraftsparken i Smöla, Norge, är ej särskilt relevant dels på grund av att det är havsörnar som berörs och dels det stora antalet häckande par (totalt ca 56 st). Det vitsordas att kungsörnar kan förolyckas men ej i sådan omfattning att det hotar artens existens. Anläggningens utformning är anpassad efter de ornitologiska studier som gjorts, bl a genom att skyddsavstånd beaktats. Vindkraftverken kommer att utföras genom att de anläggs på gravitationsfundament som bilas ner till en meter under ytan. Vägarna på Glötesvålen kommer vara ca fem meter breda. Beträffande närheten till infrastruktur kommer en koncessionsansökan att genomföras efter samråd med Vattenfall Consulting. Det kommer att vara en nedgrävd kabel som tidigare angivits.

DOMSKÄL

I målet relevanta författningsbestämmelser har redovisats i miljöprövningsdelegationens beslut. Härutöver bör följande beaktas.

Enligt 3 kap. 1-2 §§ MB ska mark- och vattenområden användas för det eller de ändamål som de är bäst lämpade för. Företräde ska ges för sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning. Stora områden som inte alls eller endast obetydligt är påverkade av ingrepp i miljön ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt påverka deras karaktär.

Glötesvålen är beläget drygt en mil väster om Linsell som i sin tur ligger ungefär mitt i kommunen. Området från Linsell och västerut är utpekade som ett s.k. primärt rekreativområde enligt 4 kap. 2 § MB. Inom ett sådant område ska turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets, intressen särskilt beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön. Med hänsyn till de natur- och kulturvärden som finns, får området antas enligt 4 kap. 1 § vara i sin helhet av riksintresse. Exploateringsföretag och andra ingrepp i miljön får därmed enligt 4 kap. 1 § 1 st komma till stånd endast om det inte möter hinder enligt 2 § och det kan ske på ett sätt som inte påtagligt skadar natur- och kulturvärdena. Vid denna bedömning ska ett helhetsperspektiv anläggas på vad som är en lämplig utveckling i hela det geografiska område som bestämmelsen omfattar, jfr Miljööverdomstolens dom den 12 december 2007, mål nr M 2602-07, och där lämnade hänvisningar till prop. 1985/86:3 s. 171 och 1997/98:45 del 2 s. 35 f.

För det fall denna prövning leder till att exploateringsföretaget inte är av sådan ingripande omfattning att det påtagligt skadar dessa natur- och kulturvärden, ska en prövning härefter ske enligt 3 kap. 10 § MB om vilket av de oförenliga ändamål av riksintresse som bäst främjar en långsiktig hushållning med marken och den fysiska miljön i övrigt.

En naturlig utgångspunkt vid bedömningar enligt 3 och 4 kap. MB är de markanvändningsplaner som kommun och länsstyrelse kan ha tagit fram. Härjedalens kommun har i sin översiktsplan dels pekat ut nu aktuellt rekreativområde som ett

område av riksintresse för turism och friluftsliv enligt 4 kap.2 § MB, och dels preciserat vissa delområden inom detta område som ska anses som kärnområden med turismprofil. Sistnämnda kärnområden avser bl a Sånfjällets nationalpark, norr om Glötesvålen, samt Lofsdalen längre västerut. Kommunen har vidare i en samlad avvägning markerat vissa andra områden – utanför riksintressen för natur, friluftsliv och turism – som lämpliga för vindkraftsutbyggnad, däribland just Glötesvålen. Länsstyrelsen har under planprocessen inte haft några erinringar såvitt avser nu aktuella frågor mot översiktsplanen.

Miljödomstolens bedömning.

Vid miljödomstolens syn längs vägar söder, väster och norr om Glötesvålen har domstolen kunnat konstatera att Glötesvålen, jämte den i sydöst näraliggande Dravagsvålen, och Sånfjällets nationalpark, är de dominerade berg/fjälltopparna i ett i övrigt av lägre berg och skog präglat landskap. I sydväst ligger bl a byarna Dravagen och Glöte med viss jordbruksverksamhet. Sedvanlig skogsverksamhet med avverkningar bedrivs i området. En vindkraftsanläggning kommer att påtagligt påverka landskapsbilden i synnerhet för boende i byarna sydväst om Glötesvålen men också vid utsikt från de södra delarna av nationalparken.

Inför den fortsatta bedömningen avser miljödomstolen först att behandla frågan om det föreligger brister i miljökonsekvensbeskrivningen genom att den inte uppfyller miljöbalkens krav på alternativredovisning, vilket några av klagandena gjort gällande.

Kravet på redovisning av alternativa platser och utformningar varierar beroende på bl a verksamhetens karaktär och om det avser nyetablering eller utbyggnad av en redan påbörjad exploatering. Vid nyetablering av vindkraftpark på land finns det i och för sig alltid flera alternativ antingen inom kommunen eller på andra platser i landet. För denna typ av verksamhet bör dock kravet på alternativredovisning inte drivas allt för långt på grund av bl a handläggningsmässiga skäl och kostnadsskäl. Varje sådant projekt förutsätter – förutom att exploatören genomfört bl a egna utredningar om lämpligheten av varje alternativ plats (med hänsyn till lokala vindför-

hållanden, avstånd etc.) – även att denne kunnat träffa någon form av (preliminär) överenskommelse med berörda markägare inom respektive alternativplatser. Om de alternativa lokaliseringarna ligger så långt ifrån varandra att det erfordras separata eller delvis separata miljökonsekvensbeskrivningar påverkas naturligtvis prövningens omfattning och komplexitet. Om alternativen dessutom är belägna inom olika tillståndsmyndigheters beslutområden ska handläggning normalt ske inför respektive myndighet, vilket således medför en prövning hos minst två olika tillståndsmyndigheter. Visserligen kan gemensam handläggning ske under vissa förhållanden genom överlämnande från den ena till den andra tillståndsmyndigheten – beträffande handläggning hos länsstyrelse sker detta enligt 6 b § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd – men förutsättningarna är tämligen begränsade och enligt miljödomstolen bedömning inte särskilt praktiskt tillämpliga – annat än möjligen då lokaliseringalternativen ligger nära varandra men på olika sidor om en sådan gräns. I förevarande fall noterar miljödomstolen att den sökta lokaliseringen ligger inom de områden som i kommunens översiktsplan utpekats som lämpliga för vindkraftsutbyggnad. Energimyndigheten har under ärendets handläggning hos miljöprövningsdelegationen utpekat (i allt väsentligt samma område som projektområdet för) Glötesvålen och de angivna alternativen som områden som är av riksintresse för vindbruk. Miljödomstolen anser sammanfattningsvis att miljökonsekvensbeskrivningen innehåller tillräcklig redovisning av alternativa platser och utformningar för att kunna ligga till grund för prövningen.

Miljödomstolen anser vidare med hänsyn till vad som anförs nedan att miljökonsekvensbeskrivningen inte brister vad avser redovisningen av exploateringsföretagets inverkan på rennäringen.

Miljödomstolen övergår härefter till att pröva om det föreligger hinder mot det sökta företaget enligt 4 kap.1-2 §§ MB. Domstolen anser – med beaktande av intentionerna i kommunens översiktsplan – att för den typ av friluftaktiviteter som typiskt sett kan antas föreligga i området (fiske och allmänt friluftsliv där man tar sig till/från området med bil och/eller skoter), bör en förändrad landskapsbild inte ha så stor inverkan. Däremot kan viss vildmarksturism komma att påverkas men inte i sådan omfattning att den förändrar nu angiven bedömning. Vad gäller Glötesvålen

geologiska värden anser miljödomstolen lika med miljöprövningsdelegationen att spår av liknande processer finns på andra håll i närheten och att den i och för sig irreparabla skada som uppkommer genom anläggandet inte behöver medföra att det geologiska intresset för området skulle minska. Området är inte helt oexploaterat av människan; under synen färdades miljödomstolen längs flera skogsbilvägar och domstolen kunde även konstatera att kalavverkning skett på flera platser, bl a omedelbart söder som Sånfjällets nationalpark. Vindkraftsparkens inverkan på landskapsbilden blir därmed inte av så avgörande betydelse för landskapsbilden. Den omständigheten att länsstyrelsen i förevarande mål nu redovisat en annan bedömning av områdets karaktär enligt 4 kap.2 § MB än vad myndigheten ansåg då översiktsplanen antogs av kommunen, medför enligt miljödomstolens inte att godkännandet ska anses sakna verkan. Miljödomstolen finner därför att exploateringsföretaget inte medför sådan påverkan att det påtagligt skadar natur- och kulturvärdena i området.

Vid en prövning enligt 3 kap.2 § MB av exploateringsföretagets inverkan på landskapsbilden har miljödomstolen bedömt att området redan är påverkat i icke obetydlig omfattning av ingrepp i miljön främst genom skogsverksamhet. Även om befintliga ingrepp skulle anses vara av mindre beskaffenhet än vad som nu angivits, innebär tillämpning av dessa skyddsregler inte absoluta förbud mot nya ingrepp – utan endast att denna typ av områden ska ”så långt möjligt” skyddas mot nya åtgärder. Detta innebär i sin tur att en avvägning ska göras i det enskilda fallet mellan det skyddade intresset och motstående intressen. I förarbetena har framhållits att hänsynstaganden enbart utifrån de ekonomiska konsekvenserna inte får äventyra detta skyddsintresse, jfr prop. 1985/86:3 s 155. I förevarande fall anser miljödomstolen att en sådan avvägning medför att skyddsintresset för landskapsbilden inte kan överväga den från allmän synpunkt goda hushållning som exploateringsföretaget innebär.

Såsom angivits ovan föreligger flera sinsemellan oförenliga ändamål av riksintresse (rennärning och energiproduktion) hänförliga till 3 kap.5 och 8 §§ MB. Flera av klagandena har även gjort gällande att Glötesvålen borde förklaras utgöra riksintresse enligt 3 kap.6 § MB på grund av områdets geologiska värden, och djurlivet (rovfåg-

lar). Området är som sagt ännu inte utpekat som riksintresse enligt sistnämnda stadgande. Miljödomstolen anser dock att det föreligger risk för skada på den befintliga kungsörnsstammen eftersom det inte kan uteslutas att kungsörnarna också flyger över vålen och inte enbart längs med dess kanter. Även om kungsörn inte är lika känslig för inverkan av vindkraftsverksparker som havsörn, är det således trots föreslagna försiktighetsmått och av de av Bolaget lämnade åtagandena rimligt att utgå ifrån att stammen kommer att reduceras vid en vindkraftsutbyggnad.

Beträffande riksintresset för rennäringen, 3 kap.5 §, har Mittådalens sameby framhållit dels att det saknas utredning som visar att rennäringen inte kommer att påverkas och dels Glötesvålen betydelse som flyttled och reservområde för bete.

Miljödomstolen anser att det saknas anledning anta att vindkraftverk i nu angiven omfattning skulle avhålla renar från att beta i dess närhet. Miljödomstolen är medveten om att rennäringen långsiktigt påverkas negativt av en rad olika avgöranden och åtgärder från samhällets sida som kanske inte var för sig medför större inverkan men som sammantaget får eller kan få en sådan påverkan att verksamheten allvarligt försvåras. Men den inverkan som i övrigt sker på grund av exploateringsföretaget – t ex genom att renar inte kan beträda området under en byggnadstid, och genom att betesmark bortfaller på den del som berörs av anläggningsåtgärder och vägar – får ändock med beaktande av det sätt på vilket marken nyttjas anses vara av begränsad beskaffenhet. Anläggningstiden är beräknad till ca tio månader fördelade på två år. Den markyta som beräknas bli påverkad av väg och anläggningsarbeten har angivits understigande 3 % av etableringsområdet. (Etableringsområdet = ca 376 ha, bearbetad yta = ca 11 ha).

Beträffande riksintresset för energiproduktion, 3 kap.8 §, anser miljödomstolen att detta intresse fått en relativt större betydelse i takt med att det nationella planeringsmålet avseende vindkraften höjts. Riksdagen har antagit ett utbyggnadsmål innebärande att el från förnybara energikällor ska öka med 10 TWh från 2002 års nivå till 2010 och fastställt ett planeringsmål om en årlig produktion på 10 TWh el från vindkraft 2015. Energimyndigheten har föreslagit att det ska vara möjligt att producera 30 TWh el från vindkraft år 2020 och för att nå detta mål måste det byggas

3 000 – 6 000 vindkraftverk (att jämföra med de 800 som var i bruk 2008). Det framgår även av 2 kap. 5 § MB att hushållning med råvaror och energi är av betydelse och att just förnybara energikällor förordas. Enligt prop. 1997/98:45, del 2, s 21 gäller detta såväl energiproduktion som energianvändning.

Vid en sålunda företagen bedömning enligt 3 kap.10 § MB anser miljödomstolen att det ändamål som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning med marken, vatten och den fysiska miljön i övrigt är just vindkraften på den grunden att exploateringsföretaget innebär ett steg i den omställning till ett ekologiskt uthålligt samhälle som anvisats av riksdagen.

Företagets negativa inverkan på främst kungsörnsbeståndet får anses acceptabla med beaktande av det finns ett livskraftigt bestånd i området. På grund härav och vad miljöprövningsdelegationen i övrigt anfört i sin samlade bedömning är de motstående intressena inte av sådan styrka att de utgör hinder för den sökta vindkraftsetableringen. Överklagandena ska därför lämnas utan bifall.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV427).

Överklagande senast den 15 december 2009. Prövningstillstånd krävs.

På miljödomstolens vägnar

Ingemar Olofsson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Ingemar Olofsson, ordförande, och miljørådet Ove Eriksson (skiljaktig) samt de sakkunniga ledamöterna Carl-Halvar Halvarsson och Bengt Taflin. Föredragande har varit beredningsjuristen Emil Westlin.

Miljörådet Ove Eriksson är skiljaktig och anför följande.

Enligt 3 kap. 2 § miljöbalken ska stora markområden som inte alls eller obetydligt påverkade av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan påverka områdenas karaktär. Glötesvålen omfattas enligt min mening av ett sådant skydd. Höjderna Glötesvålen, Dravagsvålen, Stor-Skärvålen och Stuguvålen skiljs av Rånddalen från nationalparken Sonfjället. Tillsammans utgör höjdområdena och dalgången en enhet som endast är obetydligt påverkad av smärre vägar och enstaka gårdar. Närmaste exploaterade område finns vid den etablerade skidorten Lofsdalen ca en mil väster om Glötesvålen där fjället är hårt utnyttjat bl a av skidliftar.

I miljöbalkspropositionen 1997/98:45 del 2 på sidan 30 anges i en kommentar till ovanstående paragraf följande: ”Med uttrycket ’påtagligt kan påverka’, vilket också används i flera paragrafer i kapitlet, utesluts bagatellartad påverkan. Endast sådana åtgärder åsyftas som kan ha en bestående negativ inverkan på det aktuella intresset eller som tillfälligt kan ha mycket stor negativ påverkan på detta.”

Förevarande ansökan om tillstånd enligt miljöbalken avser ett tidsbegränsat tillstånd om 30 år. Sökanden har i ansökan angett hur vindkraftverken därefter ska tas bort, skrotas och marken därefter återställas.

Sverige har nu byggt ut vindkraft för 2 TWh. Målet är att 30 TWh vindkraft ska byggas ut till 2025. Vindkraftverk kan med lönsamhet endast etableras i begränsade områden. Vid full utbyggnad av vindkraften kommer ytterligare platser där vindkraftverk kan etableras att vara ytterst få. Jag finner det i högsta grad sannolikt, att nya vindkraftverk kommer att etableras på samma plats som tidigare vindkraftverk, om dessa befunnits lönsamma på ifrågavarande plats. En bestående negativ påverkan på miljön skulle således bli fallet.

Glötesvålen omfattas av riksintressen, dels enligt 3 kap. 5 § miljöbalken (rennärning) och dels enligt 4 kap 1-2 §§ miljöbalken (turism och friluftsliv). Glötesvålen har även av Energimyndigheten förklarats vara av riksintresse för energiproduktion enligt 3 kap 8 § miljöbalken.

Av 3 kap. 10 § miljöbalken framgår att om ett område är av riksintresse för flera oförenliga ändamål, ska företräde ges åt det eller de ändamål som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt.

Jag är enig med domstolens majoritet om att skydden för rennärningen, landskapsbildningen och friluftslivet eller bevarandet av stammen kungsörnar var för sig inte är ett tillräckligt skäl att säga nej till den ansökta etableringen av vindkraft på Glötesvålen.

Tillsammans får dessa aspekter dock en betydligt större tyngd. Vid den avvägning som ska göras enligt 3 kap. 10 § miljöbalken finner jag att ovanstående skyddsvärden tillsammans med skyddet för stora orörda områden, överväger framför riksintresset för energiproduktion.

En viktig omständighet är också att Länsstyrelsen i Jämtlands län påpekat att Jämtland kommer att kunna uppfylla sin andel av Sveriges totala vindkraftproduktion utan att etableringen vid Glötesvålen påbörjas.

I övrigt kan nämnas att jag i stort delar de synpunkter som framförts i ärendet i miljöprövningsdelegationen av länsstyrelsens sakkunnige ledamot Cecilia von Platen.

Sammantaget finner jag alltså att O2 Vindkompaniets ansökan om tillstånd till vindkraftparken på Glötesvålen inte bör medges.

Ove Eriksson

Länsstyrelsen
Jämtlands län
Miljöprövningsdelegationen

BESLUT

Datum
2009-02-20

aktbilaga 117

Dnr (anges vid skriftväxling)

551-13270-06

ÖSTERSUNDS TINGSRÄTT
R 9

ABOM: 2009-11-23
MÅLNR: M 888-09
AKTBIL: 65

Vindkompaniet i Mörbylånga AB
Box 45
380 62 MÖRBYLÅNGA

Tillstånd enligt miljöbalken att uppföra och driva en vindkraftsanläggning på Glötesvålen, Härjedalens kommun.

FMH-kod 40.90 B (SNI-kod 40.1-5)

BESLUT

Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Jämtlands län lämnar Vindkompaniet i Mörbylånga AB (nedan "Bolaget"), organisationsnummer 556675-7497, tillstånd enligt miljöbalken att uppföra och driva en vindkraftanläggning på Glötesvålen, fastighetsbeteckning Glöte 3:13, Ransjö 2:3 och Linsell 13:15 med flera, Härjedalens kommun. Tillståndet omfattar högst 30 stycken vindkraftverk med en sammantagen uteffekt om högst 90 MW.

Detta tillstånd gäller i trettio år från den dag tillståndet vunnit laga kraft.

Ansökan i övrigt liksom Bolagets yrkande om verkställighetsförordnande lämnas utan bifall.

Miljökonsekvensbeskrivning

Miljöprövningsdelegationen finner att miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven enligt 6 kapitlet miljöbalken.

Villkor för verksamheten

1. Om inte annat följer av övriga villkor ska anläggningen uppföras och verksamheten bedrivs i enlighet med vad Bolaget uppgett eller åtagit sig i ärendet.
2. Bolaget ska ställa säkerhet för efterbehandling och andra återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda med 65 000 kronor för varje vindkraftverk. Säkerhet ska utgöras av pant eller borgen som visas ha tillräckligt värde. Säkerheten ska prövas och godkännas av miljöprövningsdelegationen. Tillståndet får inte tas i anspråk innan ekonomisk säkerhet ställts och denna godkänts av miljöprövningsdelegationen.
3. Bolaget ska till tillsynsmyndigheten senast en månad innan byggnads- och anläggningsarbeten påbörjas, lämna in en skriftlig arbets- och tidsplan. Av planen ska de olika byggnads- och anläggningsmomenten ingå.
4. Anläggande av vägar, uppläggnings- och uppställningsytor, ledningsdragning samt byggande av teknikbyggnader mm för vindkraftens be-

hov ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten. Arbetena ska ske på ett sådant sätt och på sådana platser att ingreppet i de geologiska värdena minimeras. Byggande av väg och andra anläggningsarbeten ska göras med så litet ingrepp i markområdet som möjligt. Krossning av större block får inte ske.

5. Vindkraftverkens exakta positioner ska bestämmas efter samråd med tillsynsmyndigheten och med beaktande av områdets geologiska värden.
6. Vindkraftverken ska placeras i enlighet med vad som framgår av genomförda fågelstudier. Vindkraftverken får inte placeras närmare vålens kanter än 200 meter.
7. Bolaget ska i god tid och senast en månad innan byggnationen påbörjas informera Försvarmakten och Luftfartsverket om varje vindkraftverk och mätmasts koordinatposition och totalhöjd över havet.
8. Vindkraftverkens totalhöjd ska vara högst 125 meter.
9. Samtliga vindkraftverk ska ges en enhetlig utformning och färgsättning.
10. Vindkraftverken ska vid var tid vara försedda med sådan utmärkning, exempelvis hindersbelysning, som föreskrivs av Försvarmakten, Luftfartsverket eller annan myndighet.
11. För varje vindkraftverk och dess uppförande får endast ianspråkta ett så stort markområde som oundgängligen behövs. Samråd ska ske med tillsynsmyndigheten för att säkerställa att skadorna på omgivande mark blir så små som möjligt.
12. Uppläggnings- och uppställningsytor ska göras så små som möjligt och placeras på sådana platser att skadorna på omgivande mark minimeras.
13. Ledningsdragning ska så långt möjligt förläggas i vägområde.
14. Området kring vindkraftsparken ska förses med tydliga varningsskyltar med information om risk för nedfallande is och snö. Utformning och placering av skyltarna ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten.
15. Under bygg- och uppförande tiden ska buller från verksamheten begränsas så att den ekvivalenta ljudnivån utomhus vid bostäder inte överskrider riktvärdet;
60 dB (A) måndag – fredag kl 07.00 – 19.00
50 dB(A) måndag till lördag 19.00 – 22.00
45 dB(A) övrig tid.

Buller från verksamheten efter det att vindkraftverken tagits i drift ska begränsas så att den ekvivalenta ljudnivån utomhus vid bostäder inte överskrider riktvärdet 35 dB(A).

16. Utrymmen för förvaring och hantering av kemikalier och farligt avfall skall vara försedda med tak, ha underlag av ogenomsläppligt material, sakna golvbrunnar och vara invallade. Invallningen vid förvaringen skall rymma volymen av den största behållaren och 10 % av övrig lagrad volymen. Tillträde till förvaringsutrymmen skall förhindras för obehöriga.
17. Förslag på kontrollprogram ska senast tre månader efter det att detta tillstånd vunnit laga kraft inlämnas till tillsynsmyndigheten. Kontrollprogrammet ska bl.a. innehålla studier av påverkan på rovfågel, studier av påverkan på rennäring, erfarenheter av eventuellt avisningssystemets funktion samt vad Bolaget i övrigt har åtagit sig i ärendet. Erfarenheter av studierna ska redovisas till tillsynsmyndigheten senast 6 månader efter att tillståndet tagits i anspråk och därefter minst var tolfte månad.
18. Skriftlig anmälan, omfattande en arbets- och tidplan för återställning av området, ska göras till tillsynsmyndigheten senast 1 månad innan vindkraftverk (enstaka eller alla) permanent tas ur drift. Av anmälan ska även framgå vilka åtgärder som avses vidtas för att återställa området. Tillsynsmyndigheten ska godkänna anmälan innan åtgärderna påbörjas. Senast 24 månader efter respektive vindkraftverks nedmontering ska återställningen vara slutförd. Återställningsarbetet ska utföras i samråd med markägare och tillsynsmyndighet.

Detta tillstånd ska ha tagits i anspråk inom fem år från den dag detta tillstånd och beslut om bygglov vunnit laga kraft. Tas inte tillståndet i anspråk inom denna tid förfaller tillståndet.

BESLUT OM KUNGÖRELSEDELGIVNING och UPPLYSNINGAR OM HUR MAN ÖVERKLAGAR

Se bilaga 1.

REDOGÖRELSE FÖR ÄRENDET

Vindkompaniet i Mörbylånga AB, nedan "Bolaget", inkom den, till den 28 december 2006 med en ansökan om tillstånd enligt miljöbalken om att få uppföra och driva en vindkraftsanläggning på Glötesvålen i Härjedalens kommun. Etableringen avser 30 stycken vindkraftverk med en maximal höjd om 125 meter. Ansökan omfattar även bilvägar och ledningsdragningar inom vindkraftsparken. Elproduktionen uppskattas till ca 270 GWh per år.

Ansökan med åtaganden och yrkanden

Bolaget yrkar att bolaget ska beviljas tillstånd att:

Bygga och driva en vindkraftanläggning på Glötesvålen enligt följande förutsättningar:

Anläggningen får bestå av högst 30 vindkraftverk med en samlad maximal uteffekt om högst 90 MW.

Vindkraftverken får ha en högsta totalhöjd om 125 meter.

Vindkraftverken skall placeras inom markerat etableringsområde som redovisas på karta i ansökan.

Tillståndet innefattar nödvändiga installationer och erforderlig ledningsdragning inom anläggningen fram till samlingspunkt för vidare anslutning till det yttre elnätet.

Igångsättningstid medges till 5 år efter beslut.

Tillståndet avser en tidsperiod om 30 år räknat från det år då byggstart sker.

Bolaget yrkar verkställighetsförordnande.

Enligt Bolagets förslag till kontrollprogram åtar Bolaget sig att:
Uppfylla de villkor som meddelas i beslutet.

Analysera påverkan av ljud vid de närmast berörda fastigheter senast 24 månader efter att anläggningen har uppförts.

Senast 24 månader efter att anläggningen tagits i drift genomföra en enkätundersökning riktad till byarna runt Glötesvålen i syfte att utreda hur anläggningen upplevs avseende med påverkan på boendemiljö, friluftsliv och landskapsbild.

Fortsätta de fördjupade studier av rovfågel, främst kungsörn, som inleddes 2005 i syfte att kartlägga beteenden före och efter vindkraftanläggningens tillkomst. Dessa studier fortgår under byggperioden och de tre första drift-åren.

Under de 24 första månaderna efter att anläggningen har tagits i drift undersöka och belysa eventuella konsekvenser för rennäringen under de månader som renar kan tänkas vistas i området, framförallt januari-april.

Samråd

Tidigt samråd har skett med länsstyrelsen, Härjedalens kommun och Mittådalens sameby. Fastighetsägare runt Glötesvålen, Dörrvålen, Tvil-lingvålen och Dravagsvålen har kallats till möten mellan åren 2001-2003.

Länsstyrelsen fattade den 13 juni 2005 beslut om att vindkraftanläggningen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Samrådet med utvidgad krets har skett med allmänheten och med representanter från projekt Kungsörn i Jämtlands län. Annonsering har skett i Östersundsposten, Länstidningen, MittHärjebladet och Tidningen Härjedalen. En preliminär miljökonsekvensbeskrivning har skickats till myndigheter, föreningar m.fl. och har hållits tillgänglig på Glötesbua i Glöte.

Flera muntliga och skriftliga synpunkter har inkommit till Bolaget.

Ärendets handläggning

Bolagets tillståndsansökan och miljökonsekvensbeskrivning kom in till miljöprövningsdelegationen den 28 december 2006.

Miljöprövningsdelegationen har gjort syn på Glötesvålen den 5 juni 2007 respektive den 10 juli 2008.

Kompletteringar har begärts in den 16 april, 11 juni och den 20 december 2007.

Ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen har kungjorts i Östersundsposten, Länstidningen och i tidningen Härjedalen den 14 februari 2008.

Handlingarna i ärendet har från den 14 februari till den 6 mars 2008 hållits tillgängliga på Härjedalens kommun.

Länsstyrelsen har genomfört remissförfarande med Härjedalens kommun, Jämtlands läns kungsörnsgrupp, Naturskyddsföreningen i västra Härjedalen, Nils Dahlberg, Sveriges Geologiska Undersökning (SGU), Glöte byalag, Naturvårdsverket, Mittådalens sameby, Ruvhten Sijte sameby, Energimyndigheten och Kammarkollegiet.

Yttranden har kommit in från 25 stycken boende och fastighetsägare i området. Yttranden har också inkommit från Härjedalens kommun, SGU, Energimyndigheten, Mittådalens sameby och Kammarkollegiet.

Härutöver har inkommit ett antal yttranden från utländska turister, näringsidkare, föreningar och intresseorganisationer.

Sökanden har beretts möjlighet att bemöta inkomna yttranden.

Den 11 september 2008 har miljöprövningsdelegationen hållit ett välbesökt offentligt sammanträde på Linsells bygdegård i Härjedalen.

BOLAGETS BESKRIVNING AV VERKSAMHETEN

Bolaget ansöker om att få etablera 30 stycken vindkraftverk på Glötesvålen med en total installerad effekt om maximalt 90 MW. Vindkraftverkens totalhöjd blir maximalt 125 meter. Elproduktionen från anläggningen beräknas till ca 270 GWh per år.

Anläggningsområdet uppgår till ca 375 ha. Vindkraftverkens individuella effekt bestäms längre fram i projektet.

I översiktsplanen för Härjedalens kommun är området utpekade som ett område lämpligt för en större vindkraftanläggning.

Omgivningsbeskrivning

Glötesvålen är drygt 1000 meter hög och bildar tillsammans med Dravagsvålen, Tvillingvålen och Dörrvålen ett lågfjällområde i södra Härjedalen. Norr om området ligger Råndans dalgång och norr om denna ligger Sånfjällets nationalpark. Väster om Glötesvålen finns en bred och flack dalgång mot lågfjällen i Lofsdalen. Söder- och österut breder skogslandskapet ut sig.

Närmsta hus ligger ca 3 km från anläggningen. Närmast täta bebyggelse finns i byn Glöte ca 5,5 km sydväst om Glötesvålens centrala delar.

Det finns två skogsbilvägar som båda slutar vid Glötesvålens sydsluttning. En flyttled som nyttjas av Mittådalens sameby passerar förbi området.

Skyddade områden

Glötesvålen ligger inom område som är utpekade som riksintresse för rörligt friluftsliv och rennäring enligt 4 kap miljöbalken.

De centrala delarna av i Sånfjällets nationalpark ligger ca 12 km från Glötesvålen. Nationalparken är ett Natura 2000-område och utgör även riksintresse för naturvården.

Alternativa lokaliseringar

Bolaget har presenterat alternativa lokaliseringar på Dravagsvålen, Tvillingvålen, Dörrsvålen, Kölsjöfjället och Digerhåga.

Samtliga alternativa lokaliseringar har goda vindförhållanden och ligger inom det utpekade riksintresset för rennäring. Tvillingvålen, Dörrsvålen och Kölsjöfjället ligger även inom riksintresse för friluftsliv enligt 3 kap miljöbalken. Påverkan på mark och vatten beräknas vara störst vid exploatering av Kölsjöfjället och Digerhåga.

I dialog med ortsbefolkningen har det framkommit att invånarna känt ett starkt motstånd till Bolagets inledande ambition om en större utbyggnad som berör flera fjäll och vålar alternativt en utbyggnad på Dravagsvålen.

Bolaget har sammantaget kommit fram till att Glötesvålen är den bästa lokaliseringen av vindkraftsanläggningen.

Utformningsalternativ

I miljökonsekvensbeskrivningen redovisas två alternativ för vindkraftparkens utformning. I alternativ 1 placeras trettio vindkraftverk på ett energioptimerat sätt. Vindkraftverken placeras med hänsyn till rekommendationer i genomförd rovfågelsstudie. Vindkraftverken lokaliseras samlat, vilket medför att den visuella påverkan av detta alternativ i allt väsentligt blir detsamma som enligt alternativ 2 som utgår från något färre vindkraftverk. Väg- och ledningsdragning blir i stort sett lika omfattande för båda alternativ. Alternativ 2 innebär 22 vindkraftverk placerade med hänsyn till dels rekommendationerna i rovfågelstudien och dels till Härjedalens kommun önskemål om att visuellt skydda Råndans dalgång.

Nollalternativ

Att inte bygga den aktuella anläggningen innebär att landskapsbilden lämnas som den är idag. Dagens verksamhet med skogsbruk kan fortsätta obehindrat oavsett om vindkraftanläggningen byggs eller inte. Ljud och rörliga skuggor i direkt anslutning till vindkraftanläggningen uteblir. Den elproduktion som anläggningen beräknas producera kommer i motsvarande mängd att produceras med hjälp av bland annat kol. Följden blir negativa konsekvenser för miljön såväl nationellt som globalt.

Miljö kvalitetsmål

Etableringen bidrar direkt och indirekt till uppfyllelse av miljömålen Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Naturlig försurning, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Myllrande våtmarker, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap och God byggd miljö.

MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNINGEN

Teknisk beskrivning

Väg- och ledningsdragning

För väg- och ledningsdragning nyttjas en befintlig skogsbilväg från Godvärlden. Vägen kommer att förlängas upp över Torrberget till Glötesvålen sydvästra del. Därifrån dras tillfartsvägar till respektive vindkraftverk. Den nya vägsträckningen uppgår till ca 15 km och vägbredden, exklusive diken uppgår till ca 5 meter. Vegetationstäckning och torvjord avbanas och vägarna byggs på befintlig mark. Sprängning och bilning av ytnära berg, berg i dagen eller större block kan krävas. Där det finns fast underlag med litet avstånd till berg läggs materialet direkt på underlaget. Vid behov läggs vägtrummor under vägen. Om ökad dränering krävs kommer barriärer att anläggas genom att täta vissa avsnitt av väggroppen med ej vattengenomsläppligt material.

Sten från etableringsområdet används vid anläggningsarbetet. En mobil bergkross kommer att användas. Viss sprängning kan förekomma. Inga omfattande schaktningsarbeten krävs.

Alternativa väg- och ledningsdragningar

Vindkompaniet redovisar två alternativa väg- och ledningsdragningar, alternativ A och alternativ C.

Med alternativ A dras vägar och elledningar från Hansbygget på befintlig skogsbilväg. Där vägen tar slut anläggs en anslutningsväg till den skogsbilväg som beskrivs i huvudalternativet. Därefter har alternativ A samma sträckning som huvudalternativet.

Alternativ C utgår från samma skogsbilväg och anslutningsväg som huvudalternativet men där jordkabeln genar förbi en tvär krok i befintlig väg.

För ledningsdragning förordas alternativ A. För transporter vill Vindkompaniet vänta med slutligt val tills upphandling av vindkraftverken har skett.

För att minimera olägenheter med tunga transporter kommer information om när dessa sker att lämnas. Bevattnings av vägbanan sker vid torr väderlek.

Fundament

På Glötesvålen anläggs gravitationsfundament. Varje fundament kräver en yta om ca 280 m² per vindkraftverk, exklusive ytor som påverkas av monteringsarbete, arbetsfordon och mobilkran. Den sammanlagda ytan för vägar och arbetsytor kring varje vindkraftverk uppgår till högst 1000 m². Där schaktning för fundamenten sker avbanas eventuellt vegetations- och ytjordskiktet separat för att sedan återläggas.

El-anslutning

Mellan vindkraftverken löper markförlagda kablar. Totalt kopplas 6 stycken radiala ledningar med 5 vindkraftverk i serie på vardera ledning. Samtliga ledningar dras ned till en transformatorstation. Kablar förläggs i huvudsak intill transportvägarna.

Till parken ansluts en 130 kV kraftledning mellan Hansbygget och Sveg. Ledningen tillståndsprövas i särskild koncessionsordning enligt gällande lag.

Drift

Vid driftstörningar larmar en dator via telenätet en central övervakningsdator. Mindre störningar kan återställas från centraldatorn. Vid allvarigare störningar tillkallas servicepersonal. I närområdet uppförs en servicebyggnad. Personbilar nyttjas för servicetransporter och vintertid nyttjas skotrar.

Kemikalier

Vindkraftverken innehåller etylen, smörjolja och hydraulolja. Förbrukad olja kommer att hanteras och omhändertas enligt gällande regler.

Säkerhet

En analys kommer att göras innan man tar beslut om vindkraftverken kommer att förses med nedisningssystem. Under alla omständigheter skyltas området tydligt med att det finns risk för nedfallande is.

Buller

Vid närmaste permanentboende i Dravagen beräknas ljudnivån bli ca 31 dB(A) och vid närmaste fritidsbebyggelse som finns vid Brändskogen ca 33 dB(A).

Skugga

Inget av närliggande hus kommer att utsättas för skuggor.

NATURMILJÖN

Geologi

Det geologiskt mest intressanta området som tas i anspråk utgörs av det stenlandskap som på Glötesvålen uppträder i stor omfattning. Sett till det flera kvadratkilometer stora området bedöms arealen som tas i anspråk att bli liten. Merparten av de intressanta geologiska formationerna i området kommer inte att påverkas.

Flora och Fauna

Kring Glötesvålen finns två skogsområden som innehåller höga till mycket höga naturvärden. Ingen av dessa områden påverkas av vindkraftparken. Vegetationen på Glötesvålen består främst av lavar, mossor, ris och låg örtvegetation. Enstaka exemplar av rönn, tall och gran finns. Markanspråk vid anläggandet av vägar och vindkraftverk kommer att påverka vegetationen på Glötesvålen. På de högre delarna är det främst lavar, mossor och ris som försvinner där anläggningsarbetena utförs.

Erfarenheter från flera studier visar att däggdjur inte störs av vindkraftverk. Den största effekten på däggdjur härrör med all säkerhet från mänsklig störning. Störningen sker främst under uppbyggnadsfasen men även till viss del under driftfasen. I viss mån kan barriäreffekter uppstå som försvårar för djuren att röra sig mellan olika områden. Påverkan på faunan bedöms som relativt liten. Påverkan på mark sker till följd av byggnation av vägar och fundament. Vägarna ligger i huvudsak på fast mark i svag lutning, vilket innebär att våtmarker och den naturliga markavrinningen inte påverkas genom avskärning. Påverkan på vattenflöde och vattenkvalité bedöms som försumbar. En av de båda sjöarna på Glötesvålen har undersökts och visar på en artfattig miljö med lågt pH-värde och alkalinitet.

Runt västra, södra och delar av norra sidorna av Glötesvålen är stora delar av skogen avverkad. Den påverkan som projektet medför på känsliga naturområden bedöms som ringa. All avverkning av gammelskog måste undvikas i kärnområdet kring Glötesvålen.

Ett stort antal fågelarter förekommer inom området varav tre stycken är rödlistade. Däribland finns minst tre kungsörnsrevir kring Glötesvålen varav två bon ligger i närheten av den planerade parken. Kungsörnarna jagar och flyger utefter kanterna av vålen men inte uppe på den. Flyghöjder för observerade kungsörnar ligger i medeltal på samma höjd som vindkraftverkens rotor. Fåglar är en grupp som kan drabbas av habitatförlust, påverkas av störning samt även dödas av vindkraftverkens rörelse, men väldigt få studier har kunnat rapportera några nämnvärda konsekvenser för fågellivet. Studier visar dock att flyttfåglar lär sig väja för vindkraftverk. Tornfalk, stenfalk, sparvhök och duvhök berörs sannolikt inte nämnvärt av en vindkraftpark på Glötesvålen. För kungsörnspar som uppträder närmast vålen antas vindkraftverken dock ha en viss störande effekt men påverkan bedöms hamna på en rimlig nivå, om vissa åtgärder angående placering av parkens vindkraftverk vidtas. Projektet kommer att följa Artdatabankens åtgärdsförslag för kungsörn.

LANDSKAPSBILD

Vindkraftparken kommer att synas från relativt många platser, främst från de högre belägna delarna i landskapet. Påverkan på landskapsbilden är svår att minimera. Vindkraftverken får en gråvit matt färg.

SKYDDADE OMRÅDEN

Sånfjället

En viss påverkan på Sånfjället sker genom att vindkraftverken är synliga i landskapet. Avståndet till Sånfjället gör att vindkraftverken upplevs som små och avlägsna. Från de flesta delar av nationalparken döljs anläggningen av berg och vegetation.

Rennäringen

Området används av Mittådalens sameby för vinterbete. De större områdena med hänslavskog kring Glötesvålen eller den flyttled som passerar förbi området berörs inte av etableringen. Dock medför anläggningen ett visst betesbortfall uppe på Glötesvålen. Fortsatt samråd med samebyn ska ske inför etableringen. Stenar med rikligt förekomst av skorplav kan komma att flyttas eller läggas åt sidan för att möjliggöra fortsatt bete. Inga hinder för renarnas rörelser uppförs i området.

Undersökningar visar att renar inte störs av vindkraftverk. Däremot sprider det oro bland renarna när motordrivna besökare vid anläggningen

lämnar sina fordon. Någon obehörig trafik förekommer inte under den period som samebyn har renar i området. Skoter används vintertid vid enklare serviceåtgärder.

Rörligt friluftsliv

Riksintresset för turism och friluftsliv omfattar stora delar av västra Härjedalen. Flertalet fjällanläggningar ligger inom dessa områden. Härjedalens kommun har i sitt översiktsarbete preciserat de kärnområden som är av speciellt intresse för turism och friluftsliv. De från Glötesvålen närmast belägna områdena med särskilda intressen är Sånfjället, Skärsjövålen samt Lofsdalen. Avståndet från centrala Glötesvålen till samtliga av dessa områden är mer än 10 km.

AVVECKLING

Vindkraftverkens livslängd beräknas till minst tjugo år, varefter de demonteras. Om betong sticker upp över markytan bilas fundamenten ned och täcks med jord. Uppställningsytor, kranbilsplatser och vägar återställs för att i möjligaste mån återskapa området. Stängsel, grunder och kablar avlägsnas. Frästa kabelgravar täcks med material och kabeldiken jämnas ut. Vägområdet planas ut.

BIFOGADE OCH KOMPLETTERADE UNDERSÖKNINGAR

Rovfågelregistrering vid Glötesvålen 2006 – Följningar av revirhållande rovfåglar med speciell inriktning på kungsörn, JP Fågelvind.

Utredningen visar att ett kungsörnspar hävdar revir vid Glötesvålen. Reviret ligger så pass nära att paret kan störas av en vindkraftspark. Sannolikt uppehåller sig ytterligare två par i området. Registreringen skedde under ett år när sannolikt inga häckningar förkommit i närheten av Glötesvålen. Flyghöjdsbedömningar visar att kungsörnen i medeltal flyger i samma höjd som vindkraftverkens rotorblad. Denna iakttagelse kräver att vindkraftverken placeras på ett ansvarsfullt sätt.

Kungsörnen flyger eller jagar inte direkt uppe på vålen men de tycks flyga över kanten av vålen som de nyttjar för att få önskade uppåtvindar. Med dessa kunskaper i beaktande förordas att vindkraftverken inte placeras närmare kanten än 200-250 meter.

De måste vara sannolikt och rimligt att anta att dessa kungsörnar utnyttjar vålens högre partier vid olika tillfällen för födosök men då kanske främst under vintern då föda i form av renkadaver förekommer. Ett år med god tillgång på ripa kan kanske även jaktområdet vara uppe på vålen för det närmast häckande kungsörnspar. Att det trots allt skulle kunna ske en kollision mellan örn och vindkraftverk under driftperioden kan inte uteslutas.

Vindkraft på Glötesvålen – en landskapsbildsanalys samt bedömning av visuell påverkan från en större vindkraftanläggning på Glötesvålen, Bramme landskapsarkitektur.

Den största visuella påverkan kommer att ske inom en radie av 6 km. Inom denna radie ligger Glöte by och Dravagen. Från dessa platser kommer vindkraftverkan att vara synliga även om det blir svårt att bedöma deras höjd. Från delar av Sånfjällets nationalpark kommer vindkraftverken att synas tydligt men övriga element i landskapet dämpar dessas dominans.

Landskapets högsta värden är på och omkring Sånfjällets nationalpark. Sånfjället har höga värden både i betraktelse utifrån och vid utblick från nationalparken. Landskapet utanför är typiskt för en trakt i skogsbygden på gränsen till fjälllandskapet. Förutom Sånfjällets karaktär saknar det omgivande landskapet särskiljande drag som i sin tur skulle föranleda, ur landskapsbildsanalys, särskilda begränsningar i fråga om vindkraft. Hur landskapsbilden påverkas är subjektivt eftersom upplevelsen till största del grundar sig på betraktarens åsikter och uppfattningar.

Naturinventering Glötesvålen – Naturinventering med inriktning mot fåglar och större rovdjur, Aquila Environ Natur- och miljökonsult.

Ett stort orört och sammanhängande skogsområde med inslag av myrmark ligger norr och öster om Glötesvålen. Området innehåller gammal hänglavrik granskog och glesa tallhedar med god förekomst av gamla träd och torrakor. Ett annat utmärkande område ligger på södra sidan om Glötesvålen och innehåller äldre urskogsartad granskog på fuktig mark. På flera ställen rinner mindre bäckar och bildar fuktiga områden och översilningsmarker. Båda områdena bedöms innehålla höga till mycket höga naturvärden.

Lavar och mossor Glötesvålen – Allmänt förekommande arter, Aquila Environ Natur och miljökonsult.

Vanligast förekommande lavar på kalvfjället är kartlavar, gråstenslav, navellavar och vinterlav. Dessa lavar dominerar i de blockrika områdena. Förekomsten av busklikar lavar är relativt god i sluttningar och i skogsområdet. Busklavar på kalvfjället har en god förekomst i svackor och i sluttningar där snötäcket är tjockt under vintern. På den torra risheden på vålens östra sida var markvegetationen helt borta och gruset blottat på en del platser, vilket kan vara en effekt av högt betestryck. Den rödlistade lunglaven påträffades flera platser i den kvarvarande skogen på bergets västra och södra sida.

Geologisk dokumentation av Glötesvålen, Sveriges Geologiska Undersökning, Karin Grånäs.

Vindkompaniet kompletterade ansökan i november 2007 med en geologisk dokumentation av Glötesvålen. Av dokumentationen framgår att kvartsitberggrundens ljusa färg och benägenhet för frostsprängning gör

Glötesvålen och angränsande lågfjäll till iögonfallande inslag i landskapsbilden. De högre delarna av Glötesvålen uppvisar ett ovanligt väl bevarat relik landskap med tydliga välutvecklade ytor av frostsprängt berg. Inom dessa ytor kan man på många platser fortfarande se de ursprungliga berggrundsstrukturerna. Landskapet visar med mycket stor tydlighet flera företeelser som vittnar om det tundralandskap som fanns före den senaste nedisningen. De tydligaste är det uppspruckna berget, blockfälten samt den framträdande vindslipningen på hällar och block. Spår av en eller flera inlandsisars rörelser och avsmältning finns i form av isräfflor uppe på fjället, skvalrännor i sluttningarna samt isälvsavlagringar och olika moränformer i områdets lägre delar. Vidare finns en rik variation av välutvecklad strukturmark och former som bildats genom olika typer av frostmarks- och sluttningsprocesser.

De geologiska företeelserna i form av frostsprängning och vindslipning är inte unika för Glötesvålen, men är ändå välutbildade och välbevarade. På Glötesvålen har detta landskap bevarats näst intill intakt och fjället utgör därför ett viktigt referensområde för förståelsen av klimatet och de processer som verkat under den förra isfria perioden samt utvecklingen under den senaste nedisningen.

Tillsammans med Glötesvålens kvartärgeologiska kvaliteter är fjället också speciellt genom sin platåform. Platåformade fjäll är ovanliga i Sverige. Det närliggande Sånfjället är i jämförelse mer pyramidformat. De båda närliggande fjällområdena kompletterar varandra väl för att ge en helhetsbild av den geologiska utvecklingen i området.

YTTRANDEN

Boende i området har bland annat anfört följande

Att Glötesvålen ska kunna återställas till ursprungligt skick efter att verksamheten upphör är inte trovärdigt eftersom ett kalfjäll inte kan repareras. Påverkan på landskapet och på de opåverkade naturvärdena blir omfattande. Naturvärdena på Glötesvålen och omkringliggande vålar är så höga att någon form av skydd bör inrättas. De geologiska värdena på Glötesvålen måste starkt beaktas vid behandling av ärendet. Forskning och dokumentation saknas över följderna av en vindkraftanläggning i den känsliga fjällmiljön. Anläggningen kommer från bl.a. en stor del av Glöte by ses som en 500 m högt dominerande och helt främmande inslag i den annars vackra och känsliga fjällmiljön. Vålens mäktiga siluett, sett från alla vädersträck, får inte påverkas. Glötesvålen och kringliggande vålar är, trots vad sökanden påstår, en vildmark som är helt opåverkad av människan. Vindkraftparken skulle få en förödande inverkan på det visuella intrycket av Sånfjällmassivet. Nationalparken borde åtnjuta ett mycket högt skyddsvärde inte bara vad gäller markytan utan även som ett inslag i landskapet.

Området kring Sånfjället måste bevaras eftersom det utgör en resurs med tanke på rennäring, turism och friluftsliv. De alternativa lokaliseringarna som redovisas i miljökonsekvensbeskrivningen är samtliga belägna på kalvfjäll. Detta är märkligt eftersom nyare tänkbara lokaliseringar av andra aktörer i länet och närliggande län främst finns i skogslandet. Bostäder i Brändskogen och i Dravagen blir utsatta för högre bullernivåer än Naturvårdsverkets råd. I Vemhån vittnar boende om att det numera aldrig är tyst där, sedan vindkraftverk satts upp. Det finns en betydande lokal opinion mot lokaliseringen. Opinionsen har funnits med i processen ända sedan kommunens översiktsplanering om vindkraft. Kortsiktiga intressen får inte styra, eftersom det ofta leder till misshushållning av våra naturresurser. Ska man tänka på miljön när man utvinner vindkraft ska man placera anläggningen närmare konsumenterna eftersom det blir vissa transportförluster av energin.

Ett yttrande har anfört att det är positivt att så många verk byggs på ett och samma ställe.

Näringsidkare och ekonomiska föreningar anför bl.a. följande:

Nationalparken upplevs idag som orörd vildmark befriad från synbara exploateringar, ett värde som inte minst besökare från andra länder uppskattar och därför söker sig hit. Orörd vildmark kommer att vara en mycket stor bristvara i framtiden. Vindkraftverken skulle ändra upplevelsen av orörd vildmark när man från nästan hela parken skulle se detta exploaterade bergsområde som näraliggande. Det är inte bara inblicken mot området utan också utblicken från detta som är av högsta betydelse. Miljökonsekvensbeskrivningen behandlar inte påverkan på nationalparken. Miljökonsekvensbeskrivningen är även bristfällig med avseende på vägstandarden. Området är unikt och hyser arter som kungsörn, varg, björn, lo och järv. Det är det enda stället i hela Europa där man kan gå på en guidad björnvandring och få se björn i dess naturliga miljö utan att man har lockat dit björn på konstgjord väg. Man kan boka denna unika vildmarksupplevelse på alla resebyråer som säljer resor till Skandinavien. Uppdragsgivare har redan sagt att de inte kommer att skicka gäster till området om vindkraftparken byggs. Områdets unika natur och stora rovdjurspopulation har gjort det känt bland forskare och naturfotografer långt utanför Sveriges gränser. Vid en exploatering av Glötesvålen kommer björnar och övriga rovdjur att försvinna från området då vår erfarenhet visat oss att björnen är mycket störningskänslig. Eutors studie om vindkraftutbyggnad i fjällen visar att det är mest negativt med vindkraft i områden som upplevs som orörda. Sökandet har redovisat att avståndet mellan Glötesvålen och Sånfjället centrala delar är 15 km. Detta är inte relevant utan om man istället mäter från nationalparkens sydligaste gräns blir avståndet 7,8 km.

Det har även inkommit ett positivt yttrande som anför att det finns ett stort intresse för att köpa andelar i ett av vindkraftverken. Föreningen har redan 95 medlemmar och ytterligare 50 personer har anmält sitt intresse.

Intresseorganisationer, föreningar anför bl.a. följande:

Glötesvålen med sitt vind- och termikläge utgör en viktig refug för kungsörnar. I direkt anslutning till Glötesvålen finns tre kända aktiva kungsörnsrevir. Reproduktionen bland paren ligger på 0,7 ungar/år och par vilket ska jämföras med rikssnittet som ligger på ca 0,4-0,5 ungar/år och par. Etableringen kommer även att drabba unga örnar från norra Sverige. En realistisk bedömning är att vi får en fortlöpande utslagning av vuxna individer i de tre paren. De luckor som uppstår kommer initialt att täppas till av nyligen könsmogna individer från kringliggande revir vilka också så småningom slås ut av vindparken. Ett större område kommer således att "dräneras" på unga kungsörnar och vi får en dominoeffekt i närliggande bestånd. Vi har sett detta fenomen i områden som drabbats av systematisk illegal jakt på kungsörn. Området kring Glötesvålen, Sånfjället och västerut mot Rogenområdet är ett av Mellansveriges bästa kärnområden för kungsörn. Att påstå att örnarna inte jagar över vålen utan endast rör sig utmed fjällkanterna är fullständigt främmande. Under de senaste åren har rovdjursturismen i området fått stor massmedial uppmärksamhet (reseprogram i TV, Mitt i Naturen och i olika tidningar och magasin, svenska såväl som utländska). Vindkraftens marginella energipolitiska betydelse motiverar inte att nationella hänsyn sätts framför lokala bevarande intressen. Miljöstörande industrietableringar måste undvikas om den framtida potentialen i bl.a. upplevelseturism ska kunna utnyttjas och komma bygden till del. Ett fjäll är en biotop som mycket långsamt undergår förändringar och den saknar helt förmåga till självläkning. Alla alternativ är belägna på kalvfjäll. Andra exploatörer förlägger lokaliseringar till främst skogslandskapet. I Jämtlands läns Regional Miljömål står det att storslagen fjällmiljö ska prioriteras. Sammantaget framhålls att valet av plats är olämpligt

I yttranden framhålls även att marken på Glötesvålen inte är produktiv, innehåller inte höga naturvärden och är dessutom inte vildmark. Fotomontagen med alternativen 17 respektive 30 vindkraftverk visar tydligt att syntrycken blir desamma oavsett antal vindsnurror.

Sveriges Geologiska Undersökning anför bl.a. följande:

Ur ett kvartärgeologiskt regionalt perspektiv kan Glötesvålen bedömas som mycket representativt för en landskapsyta präglad av processer i ett kallt klimat i närheten av en inlandsis. På Glötesvålen har det gamla landskapet bevarats näst intill intakt och fjället utgör därför ett viktigt referensområde, tillsammans med angränsande vålar, för förståelsen av klimatet och de processer som verkat under den förra isfria perioden samt utvecklingen inom regionen.

En utbyggnad av den storlek och areal som ansökan gäller visar att större delen av Glötesvålens toppyta kommer att beröras, oavsett hur många procent av markytan som bearbetas maskinellt eller inte. Därvid kan flera av de främsta exemplen på de geologiska företeelserna komma att äventyras.

De företeelser som framför allt är vittnen från den äldre landskapsytan utgörs av frostvittrad och froströsad berggrund och spår efter vindslipning. På Glötesvålen är dessa framträdande, välutbildade och välbevarade samt vanligt förekommande över i stort hela högplatån. Glötesvålen och angränsande vålar är uppbyggda av Vemdalskvartsit och i Härjedalen saknas, så vitt känt, motsvarigheter till denna intensitet.

Markytan på fjälltoppen är av den karaktären att varje mänskligt ingrepp blir bestående och inte går att återställa till ursprungligt skick. Med en exploatering kan inte undvikas att den idag orörda naturmiljön oåterkalleligen kommer att ändras. SGU vill framhålla att områdets geologiska värden till stor del ligger i dess orörda karaktär. Efter en eventuell exploatering återstår endast begränsade värden. SGUs bedömning är att denna förlust ej kan kompenseras genom uppsättning av informationsskyltar eller dylikt.

Glötesvålen ligger intill nationalparken Sånfjället, som avsattes med syfte att "Bevara ett skogs- och fjällområde i de södra fjälltrakterna i dess naturliga tillstånd" det finns risk att syftet med nationalparken ej längre uppfylls vid en exploatering av Glötesvålen.

Mittådalen sameby har anfört bl.a. följande:

En etablering av vindkraftverk i det aktuella området skulle medföra stora konsekvenser för samebyns renskötsel och på andra naturvärden. Mittådalen sameby anser att den med den aktuella miljökonsekvensbeskrivningen inte går att ta ställning till hur riksintresset påverkas av en eventuell vindkraftpark. Det har inte analyserats vilka alternativa marker som kan användas om renarna inte längre kommer att trivas i området. Det har inte heller analyserats hur flytt av renar kan påverkas av etableringen. Samebyn begär att konsekvensanalysen ska kompletteras av Bolaget innan ärendet avgörs. Glötesvålen utgör ett av samebyns kärnområde inom vinterbetesmarkerna. Det finns visserligen mycket sten i vissa delar, men på ytorna däremellan finns bra lavmarker. Inom samebyns vinterbetesmarker finns endast ett antal platser som på detta sätt kan fungera som samlings- och betesområden. För att samebyn ska kunna nyttja markerna genom växelbete är samebyn beroende av alla dessa marker. Vålen utgör också flyttled, övernattningsområde och hänglavsområde.

Med hänsyn till storleken på vindkraftparken är det tydligt att denna kommer att få stora konsekvenser på renskötseln i området. Etablering av vägar ökar den mänskliga aktiviteten i området och det leder till störningar av renarna. Vägdragningen gör också att renarna rör sig efter dessa och sprids. När renarna vandrar mer och sprider sig leder det till sämre kondition hos renarna och ett ökat medarbete och högre kostnader för samebyn. Några vindkraftverk berör den flyttled som används. Det är viktigt att analysera om det går att vidta åtgärder för att minska riskerna för dessa problem.

På grund av den situation som har uppkommit efter domen i renbetesprocessen i Härjedalen är samebyn hänvisad till skogsbolagens marker. Glötesvålen består till mer än 60 % sådan bolagsmark.

Energimyndigheten anför bl.a. följande:

Energimyndigheten anser att lokaliseringen kan tillåtas. Projektområdet omfattas i stort av ett område som av myndigheten angetts som av riksintresse för vindbruk. Området har betydande naturvärden. Etablering av vindbruk stöder emellertid de flesta av miljömålen. Mot bakgrund av detta, en välgjord miljökonsekvensbeskrivning och att området i stort är angett som riksintresse för vindbruk samt de särskilda försiktighetsmått som beskrivs är det Energimyndighetens uppfattning att olika sektorsintressen kan samverka på ett balanserat sätt. Att inte hela projektet inte ligger inom riksintresseområdet för vindbruk ska inte vara skäl för att lokaliseringen inte kan tillåtas.

Kammarkollegiet anför bl.a. följande:

Ett uppförande av den ansökta anläggningen kommer att innebära påtaglig skada på naturmiljön och landskapsbilden i området i den mening som avses i 3 kap 2 § miljöbalken. Eftersom det inte är möjligt att genom skyddsåtgärder förhindra skadorna kan den av sökanden valda platsen därmed inte anses lämplig. Platsen uppfyller inte kravet på att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång för miljön enligt 2 kap 6 § miljöbalken.

I ärendet är det utrett att området är unikt och av geovetenskapligt värde, allt på riksintressenivå. Kammarkollegiet bedömer att underlaget i ärendet är tillräckligt för att förklara att Glötesvålen utgör ett riksintresse enligt 3 kap 6 § miljöbalken. Det förhållande att området inte är utpekad som riksintresse innebär inte hinder för prövningsmyndigheten att förklara att ett område har status som riksintresse. Ett utnyttjande av Glötesvålen för vindbruk innebär inte en god hushållning från en allmän synpunkt.

Härjedalens kommun anför följande:

Miljö- och byggnämnden har ingen erinran mot föreslagen vindkraftanläggning.

Övriga yttranden

I ärendet har dessutom inkommit ett antal yttranden från turister som framhåller områdets naturvärden och som motsätter sig att tillstånd ges till verksamheten. I yttrandena framhålls bland annat att Sånfjällets nationalpark avsattes med anledning av att man ville bevara ett skogs- och fjällområde i de södra fjälltrakterna i dess naturliga tillstånd. Man ville också skydda björnen som vid denna tidpunkt endast hade en mycket svag stam, men fanns i detta område.

Förutom björn kan man även observera kungsörn och andra rovfåglar samt varg, lo och järv i området.

Det är idag många turister från hela Europa som besöker Sånfjällets nationalpark för att uppleva vildmark och orörd natur. Fjällmassivet kring Sånfjället och Glötesvålen med kringliggande skogsområden, är det område i hela Skandinavien där det är lättast att se ostörd björn i sin naturliga omgivning. En vindkraftpark ca 1 mil från Sånfjället kommer att reducera naturupplevelsen betydligt. Områdena mellan Råndan och vägen Linsell-Glöte innehåller stora arealer som inte innehåller spår av tekniska ingrepp. Dessa områden är lika värdefulla som Sånfjället. Turister som söker dessa värden kommer att försvinna. Dagens nationalpark är egentligen allt för liten. Svenska miljömyndigheter borde för flera årtionden redan ha säkrat fjäll- och skogsområdet söder om dagens nationalpark för eftervärlden. Även om skogen utanför nationalparken är präglad av modernt skogsbruk med vägar och kalhyggen syns inga större ingrepp. En vindkraftanläggning på Glötesvålen blir ett starkt förstörande element som tydligt ses i siluett från Sånfjällets södra sida.

Vindkompaniets bemötande av yttranden:

Det finns inga belägg för påståenden att rovdjur kommer att störas eller att björnsafaris blir mindre attraktiva. Landskapsbildsanalysen visar att vindkraftparken inte kommer att synas från större delen av Sånfjällets nationalpark. Det finns inga belägg för att turismen minskar i områden med vindkraft. Vindkompaniet har under flera år regelbundet genomfört studier och andra aktiviteter i området och vår erfarenhet är att det är ovanligt att människor vistas på Glötesvålen. Platsen för planerad vindkraftanläggning är inte ett frekvent björnområde. Det kan tilläggas att från Rodovålen påträffades ett björnide 150 meter från vindkraftanläggningen. Rämmamodellen är ett påhitt att utföra ljudmätningar med en motorsåg som ljudkälla. Ljudkaraktären är helt annorlunda från ett vindkraftverk och därför inte jämförbara. Ljudutbredning som i efterhand kontrollerats styrker beräkningsmodellerna som Boverket/Naturvårdsverket rekommenderar. Säljaren av Dalsvallen har inte informerat köparen om den planerade vindkraftanläggningen, vilket varit känt för denne i många år. Hovärken vid Lofsdalens skidanläggning, 1 mil västerut, är väl utbyggd och nya områden i närområdet ianspråkats för exploatering. Området kan göras till ett intressant geologiskt "friluftsmuseum" som tillsammans med en magnifik utsikt och storslagna vyer gör detta intressant för framtida utvecklingsmöjligheter.

MILJÖPRÖVNINGSDLEGATIONENS BEDÖMNING

Energipolitisk bakgrund

Sedan 1997 har den svenska energipolitiken varit inriktad mot användning av inhemska förnyelsebara energikällor samt effektivisering av energianvändningen. Energipolitiken syftar till att uppnå ett långsiktigt hållbart samhälle genom energieffektivisering och en miljömässigt acceptabel energiproduktionsteknik.

Som en del av detta arbete har riksdagen satt upp målet att det år 2015 ska vara möjligt att producera 10 TWh el från vindkraft. För att nå detta mål krävs det att det byggs ungefär 2000 vindkraftverk. I propositionen "Förnybar el med gröna certifikat" (prop 2005/06:154 föreslog regeringen att målsättningen för förnyelsebar energi skall sättas till 17 TW vid utgången av år 2016.

Under 2008 har sedan Energimyndigheten i en rapport, "Nytt planeringsmål för vindkraften 2020" (ER 2007:45) lämnat förslag om att det bör vara möjligt att producera 30 TWh elenergi från vindkraft, varav två tredjedelar från landbaserade vindkraftverk. För att nå detta mål måste det byggas 3 000 – 6 000 vindkraftverk. Detta utbyggnadsbehov ska jämföras med de ca 800 vindkraftverk som idag är i bruk.

För att nå de politiska målen vad gäller utbyggnad av vindkraft måste det under de kommande åren byggas ett stort antal vindkraftverk.

Miljö kvalitetsnormer och miljömål

Den ansökta verksamheten står inte i strid med någon miljö kvalitetsnorm. Den ansökta verksamheten medverkar till att de nationella och regionala miljömålen rörande naturlig försurning, ingen övergödning och delmål under god bebyggd miljö om förnyelsebara energikällor kan uppnås. Verksamheten kommer i viss mån i konflikt med miljömålet avseende storslagen fjällmiljö. Området ligger dock i ett lågfjällsområde och berörs inte av det utpekade riksintresset för obrutet fjäll.

Planförhållanden

Enligt 16 kap 4 § miljöbalken får tillstånd inte meddelas i strid mot gällande detaljplan eller områdesbestämmelser. För det aktuella området gäller inte detaljplan eller områdesbestämmelser.

Glötesvålen är översiktsplanerat som ett område lämpligt för utbyggnad av storskalig vindkraft. Miljöprövningsdelegationens konstaterar att översiktsplanen är aktuell och relativt välmotiverad vad gäller huvuddragen för den förordade markanvändningen men att översiktsplanen innehåller vissa brister såtillvida att kommunen utelämnat riksintresset för rennärings i planarbetet.

Hushållningsbestämmelser, Riksintresseutpekanden

Området för lokaliseringen av vindkraftsparken omfattas av ett flertal parallella riksintresseutpekanden.

Det område till vilket vindkraftsparken avses förläggas är till största delen utpekad som av riksintresse för vindbruk.

Området är dessutom utpekad som riksintresse för det rörliga friluftslivet enligt 3 kap 4 § miljöbalken.

Området är vidare utpekad som av riksintresse för rennärings. Enligt 3 kap 5 § miljöbalken ska markområden som har betydelse för rennärings så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra när

ingens bedrivande. Glötesvålen är enligt Mittådalens sameby ett viktigt område som ingår i samebyns vinterbetesmarker. Mellan samebyn och enskilda markägare har pågått en tvist om rätt att nyttja marken för renbete. Samebyn förlorade visserligen denna process i förhållande till enskilda markägare men ett antal skogsbolag träffade före domen förlikning med samebyn och enligt förlikningen har samebyn rätt att utnyttja marken för renbete. Glötesvålen består delvis av sådan bolagsägd mark som samebyn enligt förlikningen har rätt att utnyttja för renbete.

Glötesvålen ingår även i det område enligt 4 kap. 2 § miljöbalken som särskilt ska beakta turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets, intressen vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön.

Glötesvålen, tillsammans med Råndans dalgång och Sånfjällets nationalpark, ingår i ett sammanhängande område för det rörliga friluftslivet. Under ärendets handläggning har Energimyndigheten pekat ut Glötesvålen som riksintresse enligt 3 kap 8 § miljöbalken för vindkraft.

När, för ett visst område, flera olika riksintressen står mot varandra har miljöprövningsdelegationen att ge företräde åt den markanvändning som på bästa sätt främjar en långsiktig hushållning med marken. Med utgångspunkt från miljöbalkens mål ska denna bedömning innefatta ekologiska, sociala, kulturella och samhällsekonomiska aspekter.

Vad först avser det utpekade riksintresset för rennäringen måste konstateras att det inte finns någon mer djupgående erfarenhet av hur storskalig vindkraftsutbyggnad påverkar rennäringen. Erfarenheterna från tidigare vindkraftsparker ger vid handen att själva byggskedet leder till att renarna avhåller sig från området men att renarna ganska snart efter färdigställt bygge återkommer till platsen och sedan inte nämnvärt störs av vindkraftverken. Den vunna erfarenheten bygger visserligen på mindre vindkraftsparker men miljöprövningsdelegationen bedömer inte att det finns anledning att tro att vindkraftverken kommer att påverka rennäringen i någon mer påtaglig omfattning. Den aktuella vindkraftparken omfattar ett trettio-tal vindkraftverk och omfattar dessutom ett relativt litet område sett i förhållande till de ytor som i övrigt står till rennäringens förfogande. Miljöprövningsdelegationen bedömer därmed inte att riksintressena för rennäring och vindbruk är oförenliga.

Vad härefter avser områdets geologiska värden kan konstateras att de kvartärgeologiska företeelserna är framträdande, välutbildade och välbevarade. Sveriges Geologiska Undersökning anser att en vindkraftanläggning på Glötesvålen inte går att förena med skyddsåtgärder och att etableringen medför sådant ingrepp på marken att området inte kommer att kunna återställas till ursprungligt skick efter att tillståndet löpt ut. Sveriges Geologiska Undersökning framhåller att områdets geovetenskapliga värden ligger i dess orörda karaktär samt är unikt och av nationellt geovetenskapligt värde.

Miljöprövningsdelegationen konstaterar, liksom Sveriges Geologiska Undersökning, att spår av de geologiska processer som ägt rum på Glötesvålen även finns på annat håll i regionen.

Miljöprövningsdelegationen anser att en vindkraftsetablering på Glötesvålen visserligen kommer att påverka Glötesvålens geologiska värden. Miljöprövningsdelegationen anser dock inte att en etablering av en vindkraftspark helt skulle förstöra de geologiska intressena i området. Området skulle visserligen förlora sin helt orörda karaktär men miljöprövningsdelegationen anser att om verksamheten regleras av villkor rörande ianspråktagande av mark och försiktighet vid etableringen bör de viktigaste geologiska värdena till stor del kunna behållas inom vindkraftsparken. Vägdragning och andra anläggningsarbeten bör ske med stor varsamhet och krossning av berg regleras för att minimera skadorna. Som Bolaget framhållit kan vindkraftsparken i övrigt snarare leda till ett tillgängliggörande av de geologiska värdena. Miljöprövningsdelegationen anser sammantaget att områdets geologiska värden inte är att anse som av riksintresse och heller inte i övrigt innebär hinder mot den sökta verksamheten.

Landskapsbild

I den landskapsbildsanalys som bifogas miljökonsekvensbeskrivningen redogörs för att landskapets högsta värde finns på och kring Sånfjällets nationalpark. Avståndet mellan de vindkraftverk som står närmast nationalparken och nationalparkens gräns uppgår till cirka åtta kilometer. Den planerade anläggningen kommer att synas tydligt från Sånfjällets topp och från dess sydslutning. Den ljusa kvartsiten på Glötesvålen gör den till ett iögonfallande inslag i landskapsbilden. Det faktum att vindkraftverken är i rörelse gör att parken drar blickarna till sig.

Sånfjället är Jämtlands läns enda nationalpark och utgörs av representativa landskapstyper som bevaras i naturligt tillstånd. Vyerna mot söder och väster ger en storslagen vildmarkskänsla med breda skogsklädda dalar som avgränsas av lågfjäll. Dalgångarna är påverkade av skogsbruk men i övrigt ser man få spår av storskalig exploatering.

Storskalig utbyggnad av vindkraft innebär med naturlighet att vindkraftverken även kommer att synas. För att utnyttja de mest optimala vindlägena måste vindkraftverken placeras högt och fritt. Detta innebär att vindkraftverken kommer att bli synliga från stora delar av den omgivande terrängen.

Av utredningen i ärendet framgår att vindkraftverken kommer att vara synliga från en mindre del av nationalparkens yta. Det finns i utredningen olika uppgifter om från hur stor del av nationalparken vindkraftsparken kan ses, beroende på om beräkningen utgår från yta eller från hur stor del av iordningställda vandringsleder vindkraftverken kan ses. Vindkraftsparken kommer i allt fall att vara synlig från en mindre del av nationalparken. Avståndet till nationalparken är relativt stort. Vindkraftverkens påverkan och upplevelsen av dominans i landskapet kommer att mildras väsentligt med tanke på avståndet. Vindkraftverken innebär ett ingrepp i landskaps-

bilden och upplevelsevärde från nationalparken men miljöprövningsdelegationen anser detta ingrepp i landskapsbilden acceptabelt.

Naturvärden

Glötesvålen ligger i ett område med relativt stark kungsörnsstam. I närområdet finns minst ett revir och i området i stort är det relativt tätt mellan reviren och häckningarna resulterar i ett tydligt större antal kläckningar än riksgenomsnittet. Studier bedrivna av Projekt kungsörn och ett pågående forskningsprojekt i Oldfjällen "Vindparkers påverkan på fågelfauna i fjällområden" tyder också på att området under vinterhalvåret är värdefullt för ungfåglar från norra Sverige. Detta gör att Glötesvålen med omgivning är ett värdefullt kungsörnsområde i Mellansverige. Eftersom kungsörnar är störningskänsliga främst under vårvintern är området viktigt för örnarna. Kungsörnsstammen ökar för närvarande i Sverige men ökningstakten är svagast i fjällvärlden, på sina håll kan man till och med se att den minskar. Med de försiktighetsmått som föreskrivits och med de åtaganden Bolaget gjort bedömer miljöprövningsdelegationen att områdets värden för kungsörnsstammen kan bestå och inte medför hinder för verksamheten.

Samlad bedömning av tillåtligheten och lokaliseringen

Enligt 2 kap. 6 § första och andra stycket miljöbalken ska för verksamheten väljas en plats som är lämplig med hänsyn till bl.a. miljöbalkens mål samt att ändamålet för verksamheten ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Bolaget har redovisat en plats med goda vindförhållanden och där störningarna för omkringboende i form av buller, landskapsbildspåverkan och skuggor blir små. Närmaste boende, fritidsboende och samlade bebyggelse är belägna på relativt stort avstånd från anläggningen. I en aktuell och relativt välmotiverad översiktsplan har kommunen tagit ställning för att området bör användas för vindbruk.

Mot lokaliseringen har framförts områdets geologiska värden, rennäringens intresset, påverkan på djurlivet, rovfåglar samt landskapsbildspåverkan, genom att vindkraftverken blir synliga från Sånfjällets nationalpark.

Som redovisats ovan anser miljöprövningsdelegationen att stora delar av områdets geologiska intressen kan bevaras och snarare tillgängliggöras genom ett tillgängliggörande av området. Med de villkor som föreskrivits och de åtaganden Bolaget gjort rörande försiktighet och varsamhet mot motstående skyddsvärda intressen anser miljöprövningsdelegationen att Glötesvålen geologiska intressen inte förhindrar en etablering av en vindkraftspark på Glötesvålen.

Enligt tidigare erfarenheter, dels från vindkraftverk men även annan exploatering reagerar djur, beroende på om de är flykt- eller rovdjur, olika på störningar och ingrepp i deras livsmiljö. Rovdjur, som exempelvis björn, varg och lo som störs av mänsklig aktivitet reagerar genom att dra sig undan för att sedan komma tillbaka till platsen när människorna gått därifrån. Vid en etablering av en vindkraftspark på Glötesvålen skulle dessa rovdjur troligen inte besöka vindkraftparkens innerområden, men fortsätta besöka

vålens kanter. Rovdjurens utbredningsområde kan därmed bedömas bli begränsat genom etableringen men med tanke på de stora områden som finns tillgängliga i den planerade vindkraftsparkens omgivning bedöms denna störning bli begränsad.

Vad gäller renars beteende redogör Sveriges Lantbruksuniversitet för att det saknas forskning kring hur renar påverkas av större vindkraftetableringar. Erfarenheterna från tidigare vindkraftsparker ger vid handen att själva byggskedet leder till att renarna avhåller sig från området men att renarna ganska snart efter färdigställt bygger återkommer till platsen och sedan inte nämnvärt störs av vindkraftverken. Den aktuella vindkraftparken omfattar ett trettiotal vindkraftverk och omfattar dessutom ett relativt litet område sett i förhållande till de ytor som i övrigt står till rennäringens förfogande. Miljöprövningsdelegationen anser inte att riksintressena för rennäring och vindbruk är oförenliga. Bolaget har åtagit sig att närmare utreda verksamhetens påverkan på rennäring, liksom även på rovfåglar mm. Det är viktigt att sådan kunskap tas tillvara och kan användas i kommande prövningar. Ett villkor om redovisning av dessa undersökningar bör därför föreskrivas. Särskilda villkor till skydd för de geologiska värdena bör vidare föreskrivas.

Vid en sammantagen bedömning av området anser miljöprövningsdelegationen att med de villkor som meddelats kan verksamheten tillåtas.

Verkställighetsförordnande

Miljöprövningsdelegationen konstaterar att det i ärendet framförts ett antal motstående intressen som talar mot en lokalisering av en vindkraftsanläggning på Glötesvålen. Vissa av dessa intressen är av sådan karaktär att ett verkställighetsförordnande skulle medföra att även om överinstanserna efter ett eventuellt överklagande skulle komma att göra en annan bedömning i lokaliseringsfrågan än vad miljöprövningsdelegationen gjort, så skulle de motstående intressena komma att skadas av om vägbyggnation och andra arbeten inletts. Länsstyrelsen har nyligen fattat beslut med anledning av överklagande av bygglovsbeslut för de aktuella vindkraftverken. Bygglovsbesluten har överklagats.

Sammantaget anser miljöprövningsdelegationen att det saknas anledning att meddela verkställighetsförordnande.

Säkerhet

Tillståndets giltighet har bestämts i enlighet med Bolagets yrkande till 30 år. Med tanke på den visuella påverkan vindkraftverken har är det viktigt att säkerställa att vindkraftverken nedmonteras sedan de tjänat ut. Miljöprövningsdelegationen anser därför att ett tillstånd till verksamheten bör förenas med ett krav på att säkerhet ställs för avveckling och återställning. Med tanke på skrotvärde i anläggningsdelar anser miljöprövningsdelegationen, i enlighet med Bolagets förslag, att ett säkerhetsbelopp om 65 000 kronor per vindkraftverk ska krävas. Ett villkor om ställande av säkerhet bör därför föreskrivas. Säkerheten ska ställas i form av pant eller bankgaranti och säkerheten ska godkännas av miljöprövningsdelegationen.

Tidsbegränsning av tillstånd

Bolaget har yrkat att tillståndet ska tidsbegränsas till 30 år. Det saknas skäl att frångå detta varför tillståndet bör tidsbegränsas i enlighet med Bolagets yrkande.

Beslut om kungörelsedelgivning

Miljöprövningsdelegationen beslutar, med stöd av 16 § delgivningslagen, att delge beslutet genom kungörelse som inom tio dagar från detta beslut ska vara infört i Östersundsposten, Länstidningen och Tidningen Härjedalen. Delgivning anses sedan ha skett på tionde dagen efter dagen för detta beslut. Beslutet hålles tillgängligt på miljöprövningsdelegationens kansli vid Länsstyrelsen i Jämtlands län och hos aktförvararen på Härjedalens kommun.

Miljöprövningsdelegationens beslut i ärendet har fattats av miljöprövningsdelegationens ordförande Lars Nyberg och sakkunnig Cecilia von Platen. Cecilia von Platen anmäler skiljaktig mening i enlighet med vad som framgår av särskild bilaga.

Till följd av vad som stadgas i 19 § förordning (2007:825) gäller den mening som företräds av ordföranden som miljöprövningsdelegationens beslut.

Föredragande i ärendet har varit miljöskyddshandläggare Sara Huss.

Lars Nyberg
Ordförande
Miljöprövningsdelegationen

Cecilia von Platen
Sakkunnig
Miljöprövningsdelegationen

Delgivning:
Kungörelsedelgivning

Bilaga:
Bilaga 1: Beslut om kungörelsedelgivning och hur man överklagar.
Bilaga 2: Skiljaktig mening

Kopia till:
Naturvårdsverket, Rv, Ebbe Adolfsson
Bengt Warensjö, Höstvägen 8, 840 95 FUNÄSDALEN
Sveriges Geologiska Undersökning
Härjedalens kommun, Miljö- och byggnämnden
Energimyndigheten
Kammarkollegiet
Mittådalens Sameby
Svenska Samernas riksförbund, Malin Brännström
Internt till CvP, sabo, naturskydd, rennäring och kulturmiljö